

● До Реданції "Пластового Шляху"

Дуже мене тішить, що знову знайшлися люди, які взяли на себе цей великий обов'язок видавати "Пл. Шлях". Він дуже корисний для нашої пластової сім'ї.

Я була захоплена статтею з розділу "Ми і наше минуле" п. н. "Пластовий гурток ст. пл. «Україна» у Празі".

1942 р. в Сяноці був заснований перший гурток при "Українській торговельній школі". Ми всі були вже в юнацькому віці. Нас було 12 (це знаю із знімок, які маю). Чи хтось є в Канаді або в США, а може на іншому континенті, хто належав до цього гуртка? Прошу писати на адресу:

Mrs. T. WENHRYNOWYCZ (Чуквинська з роду)

16 KITCHENER ROAD

PASCOE VALE, VIC. 3044

AUSTRALIA

ВІД РЕДАКЦІЇ: Подаємо уривки з трьох листів, у яких яскраво віддзеркалено наставлення їх авторів до долі Пласту, як до своєї власної долі.

ДАТКИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ" від 1 жовтня 1978 р. до 31 березня 1979 р.

США: \$12.00 — пл. сен. Роман Міхняк, Клівленд.

По \$10.00 Пластиприят, Ютика; пл. сен. Михайло Сосняк, Лейтем, пл. сен. Ярослав Падох, Нью-Йорк, пл. сен. Григорій Лозинський, Чікаго, пл. сен. Валентина Чудовська, Ветерсфілд, ст. пл. Ірина Мостович, Лексінгтон, пл. сен. Омелян Плешкевич, Чікаго, пл. сен. Рома Турянська, Чікаго, пл. сен. Марія Фішер-Слиж, Каннакі.

По \$5.00 пл. сен. Лариса Музичка, Кентон.

По \$3.00 пл. сен. Роман Микита, Кліфтон.

КАНАДА: \$20.00 пл. сен. Ольга Федейко, Торонто,

По \$10.00 пл. сен. Андрій Тершановець, Торонто, пл. сен. Степан Гела, Торонто.

РАЗОМ \$150.00

Замість квітів на могили (див. по-смертні згадки) \$185.00

У С І Р А З О М \$335.00

Мистецтво виховання полягає в тому, що моральне багатство твориться взаємовідносинами, де тісно переплітаються любов і добро з суворим обов'язком і працею, з особистим прикладом.

(В. Сухомлинський)

ЗМІСТ

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

"«Пластовий шлях» у Році Української Дитини"	1
Т. Г.: Батьківство Валентина Мороза	3

МИ І НАШ НАРОД

Христина Натална Мульневич: Етнічний і культурний розвиток дитини	5
В. С.: Образи для ідентифікації	13
Уляна Пелех: "Бабині назки" — з дитячих вражень Антоненка-Давидовича	15

ПРОБЛЕМИ УПСЕНЬОРАТУ

Сірий Лев: "Заповіт"	18
Т. Горохович: "Доля Пласту — це наша доля"	25
Ольга Козак: Про дію пластового сеніорату у Вашингтоні	33

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ НОВАЦТВА

Л. Ю.: 1979 — Рік Дитини	34
Роман Юзенів: Герогліфи і українська дитина	35
Ірина Базр: Розвиток дитини	37

НАШІ ВТРАТИ

В. М.: Пл. сен. Оксана Генгало відійшла на "вічну ватру"	52
** Відійшли у вічність з пластових рядів... ..	54

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

Рок: "Вовча Тропа" — 1978 (спомин з табору)	56
Остас Савчинський: В альбом "Вовчій Тропі"	57

ЛИСТУВАННЯ

Датки на прес-фонд	62
--------------------------	----

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 2 (57)

ТОРОНТО

1979

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ
Видає Головна Пластова Бюлава

PLASTOVY SHLIACH
Виходить що три місяці

Квітень-червень 1979

Ч. 2 (57)

April-June 1979

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine
2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 4V7

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Тоня Горохович, Зенон Дуда, Володимир Соханівський, Дарія Френкен

**
*

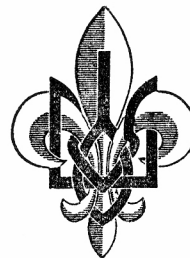
ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливими.

Річна передплата від 1 січня 1979 р.: США і Канада \$10.00, Австралія: \$5.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 2.00 фунти, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$2.50.

PLASTOVY SHLIACH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,
2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 2 (57)

Квітень-червень

Редакційна стаття

“ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ” У РОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ

Завдання УРДитини — заактуалізувати справу виховання у нашій громаді. Віримо, що в якійсь мірі Міжнародний Рік Дитини нам в цьому допоможе. Слідкуючи за пресою й акціями в різних країнах, бачимо — заходи, що їх проводять у житті уряди держав, окремі комітети та організації у зв'язку з МРДитини щораз поширюються. Наша дітвора буде охоплена тими акціями у державах, які уряди й різні комітети проводимуть, здійснюючи в житті проголошені ООН десять прав дитини: лікарська опіка, особлива опіка у випадках каліцтва, першості допомоги дітям у випадку нещастя, рівності прав дитини без уваги на її расу, кольор, стать, релігію чи соціальний стан та ін.

Наша співучасть у співпраці з державними чинниками полягатиме в тому, щоб нас не бракувало у тих акціях, щоб ми були поінформовані про всі заходи, користали з них.

Але ми маємо й свої окремі завдання, яких ніхто за нас не виконає. Завдання щодо релігійного й національного виховання зосереджуватимуться в домах, церквах, українських школах у виховних організаціях. Треба нам організувати послідовні заходи щодо допомоги батькам у їх складних виховних завданнях, церквам, школам допомагати вести такі акції,

які мають на меті творення здорових, успішних виховних середовищ для дітей.

У цьому числі ПШляху ми старалися підібрати такий матеріал, який якнайбільше міг розкривати перед нами складність виховної дії, роз'яснює і подає поради та напрямні дії. Серед матеріалів є теоретична стаття про розвиток дитини, статті про національний і культурний розвиток дітей, про роль сеніорів у виховній праці Пласту, про рідну мову у вихованні, про пробудження національної свідомості в дітей, що живуть у складних ситуаціях. Не бракує й гумористичних помічень на реакцію батьків щодо пластового таборування. Навіть листи подають різні аспекти труднощів у вихованні й те, як пластуни з них виходять.

Сподіваємося, що атмосфера МРДитини зрушить і нас сеніорів, спонукає вглибитись у виховну проблематику й докласти своїх зусиль чи то до виховання власних дітей, внуків, чи до праці серед дітвори пластової. Мала активність сеніорів і як уладу, і індивідуально, — це велика втрата для Пласту. УПС не може бути "сплячий", не можна залишати його самопасом, бо це дуже негативно впливає на молодше пластове покоління. Воно, вийшовши з юнацтва, відчужується від Пласту, якщо не охоплює його матерні курені чи діяльні ОП УСП, а згодом і УПС. Ми дуже занедбали молодь, тому вона відходить і від Пласту, і від громадської праці взагалі, бо нічого їй не приваблює там, коли ми "товчемося на місці". Любити дітей розумною і справді відданою любов'ю не вистане дбати про їх фізичне здоров'я, матеріальні добра чи освіту, поруч з цим вони потребують духового вираду в доросле життя. Про це мова у "Батьківстві Валентина Мороза".

(ТГ)

Люди русифікуються не тому, що не люблять України або не хочуть її. Люди русифікуються тому, що їм не вистачає сили повірити в Україну, зберегти віру в гідотній атмосфері Харкова чи Одеси, де "убрання в мову, як в одержу — не ганьба, не жах, а норма". Їм треба прикладу. "І нічого іншого люди так не ждуть, як живого прикладу...

(Валентин Мороз)

БАТЬКІВСТВО ВАЛЕНТИНА МОРОЗА

Вже маю з чим увійти до тебе.

(Валентин Мороз)

Приїзд Валентина Мороза — подія історичного значення. Коли 3 січня 1974 року під час голодівки він писав "Гостинець", свій знаменний твір, щоб подарувати його синові на побаченні в тюрмі, тоді ми подивлялися особливості батьківства Мороза, красу його розуміння взаємин зі сином. Тепер ми подивляємо красу його розуміння взаємин з нами усіма, динамізм його патріотизму, його духову силу.

У Міжнародному Році Дитини як же корисно нам зглибити Морозові взаємини зі сином, його розуміння свого батьківства.

"У холоді сирих вуглів, у ненагрітому царстві сірого зимна" — писав Мороз про сина — "явився мені золотим птахом з далекої Волі". Виснажений тюрмою і голодівкою Валентин Мороз виявив стільки особливої ніжності поруч з твердістю духа в той винятковий час. Батько мріяв про зустріч з сином, малював образи з неї: "І на всьому, з чим явишся, горітиме поцілунок Волі: на гарячому вишитті з Гуцульщини, на окриленості погляду і на мелодії слів". Волю бачив і відчував на вишитій синовій сорочці, бо вона кольорами гуцульської вишивки нагадувала йому карпатські полонини, погляд сина — юний і безмежно дорогий, окрилював його батьківські почуття, а мелодія рідної мови в устах давала силу й насолоду.

Від першого дня життя дитини батько приготував свій "гостинець" для сина — свою міць духа, твердість характеру й здібність посвяти. Народження сина перемінило світ батькові на велику пісню, але одночасно й затривожило його, бож Мороз у той час був ще "ніякий, випадковий", ще "не був став собою". Син приніс з своїм народженням батькові крила, а "крила — то неспокій". Задля сина Мороз кував дужість, але ця сила духа, дужість переконань виростала з Морозового патріотизму, з його турботи за долю і сина, і всього народу.

Так приготувавшись до зустрічі з сином, Мороз сповнився радістю не тільки від зустрічі з ним, але з того, що він у всьому для нього був чистий духом, міцний переконаннями.

Коли ж після зустрічі знову повернувся до понурої волюгої камери, почуття ніжності батьківської любови, таке зворушливе й м'яке, потонуло в ньому, щоб закам'янити твердістю волі — бути незламним. Такий, приблизно хід думок Мороза в цьому особливому творі.

Зміст "Гостинця", його ідея, мова поетичні образи — це краса й потрясаюча своєю глибокою та силою емоцій сповідь, вияв незвичайної сили людського духу в переживаннях батька.

Тепер Мороз між нами. Поява його серед нас — це подарунок для діячів. А який буде наш подарунок для нього? Чи є у нас хоч в якійсь мірі те добро і та краса, яку ми сприймаємо, читаючи "Гостинець", "Серед снігів", "Замість останнього слова", "Хроніка опору", його поезії і кожне слово, слідкуючи за його реакціями на світ і життя, реакціями його розуму і серця?

(ТГ)

Я не приверженець ні старого села, ні старих людей, ні старовини в цілому. Коли я обертаюсь часом до криниці, з якої пив колись воду, і до моєї білої привітної хатини і посилаю їм у далеке минуле своє благословення, я роблю ту лише "помилку", яку роблять і робитимуть, скільки світ стоятиме, душі народні живі всіх епох і народів, згадуючи незабутні чари дитинства. Світ одкривається перед ясними очима перших літ пізнання, всі враження буття зливаються в неминущу гармонію, людяну, дорогоцінну. Сумно і сумно людині, коли висихає і сліпне уява, коли обертаючись до найдорожчих джерел дитинства та юнацтва, нічого не бачать вони дорогого, небуденного, ніщо не гріє її, не будить радості ані людяного суму. Безбарвна людина ота, яку посаду не посідала б вона, і труд її, не зігрітий теплим промінням часу, безбарвний.

(Олександр Довженко)

Ми і наш народ

Христина Наталка Мұлькевич

ЕТНІЧНИЙ І КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ

У цій доповіді тема, до якої українці часто звертаються у розмовах, часто виявляючи при тому потребу пояснень для особистого чи загального знання. Тема розглядає різні психологічні, соціологічні й соціальні впливи на дитину. Аналіза цих впливів дає пояснення ваги процесу ідентифікації в дитині до данного культурного й етнічного середовища.

Щоб успішно й наглядно розгорнути цю тему, я спершу поясню, що є культура й етнічність. Тоді поясню процес ідентифікації з українським середовищем. Отже, що є культура? Яке її значення? Для моєї мети відповідним є пояснення Мілтона Гордона, який каже, що культура — це той аспект цивілізації, який охоплює різні соціальні елементи, такі як: звичаї, традиції, релігія, мова, мистецтво та поведінка, тобто відношення людей до тих вартостей. Гордон твердить, що вся культура передається з покоління в покоління, але не через генетичну спадковість, а через формальні і неформальні засвоєвання її, пізнання і через приклади. Також і Едвард Гал є тієї думки, що сучасна культура народу має глибоку і наполегливу силу й нею може підсвідомо, інтуїтивно контролювати людське відношення до рідного оточення, але тільки за тих умов, коли дана людина живе тією культурою.

На цій основі можна сказати, що культура — це спільна ідея народу, яку можна засвоїти й нею жити. Далі він каже, що кожна культура, а з тим і українська, має не лише один соціальний елемент; вона складається з різних вартостей, які взаємно пов'язані, між ними існує взаємодія і тією об'єднаною силою впливає на людей. Отже, коли людина змалку живе під впливом української культури, то матиме відповідне знання і силу зберегти специфічні елементи культури і таким чином зможе передати все знання далішим поколінням.

Мілтон Гордон на тему етнічності каже, що вона — це зв'язок з предками за тих умов, коли людина свідомо виявляє приналежність до свого етнічного кореня, коли відчуває і показує в житті свою ідентичність з предками. Проте, коли людина свідомо виявляє приналежність до свого етнічного походження, то тим показує свою ідентичність із своїми предками. При цьому відіграє велику роль факт психічного розуміння, що вона, як і її предки, має одинакове походження, мову, звичаї, традицію, релігію тощо. Тож “групово свідомість” у відчутті етнічності має велике значення.

Соціолог Всеволод Ісаїв глибше пояснює значення етнічності, вказуючи на символ поняття етнічності. Етнічність, каже він, має часовий вимір, бо етнічне явище — це сполука життя поколінь, яка сягає в історичні події і, мабуть, аж до доісторичних часів. Етнічний зв'язок стає, отже, символом людського коріння. І саме ці символічні джерела необхідні для ідентифікаційного процесу; вони його підтримують, стають дуже великою поміччю для скріплення ідентичності, бо коли людина шукає ідентифікації, етнічність у цьому сенсі стає доречною, бо через зв'язок з предками бодай символічно людина здобуває почуття приналежності.

Інший соціолог — Нагірний твердить, що наступне покоління, тобто діти емігрантів, може бути такої самої вартості й сили, як і перше, а то й сильніше відчувати свою етнічність. А це тому, що генерації різняться між собою не силою почуття ідентифікації, але її джерелами й вартостями, іншими словами — інші прикмети і дії творять фундамент приналежності першої генерації, а інші — другої чи третьої. Отже мова про те, щоб батьки з будь-якої генерації зуміли передати своїм дітям всі вартості, свідомість та ідеали українського народу. Якщо це ставатиметься, то всі знання і почування будуть передаватися з покоління в покоління, і кожна генерація буде мати солідний фундамент, на якому зможе будувати українську культуру.

Взявши досі сказане про теоретичні твердження щодо культури й етнічності, можна дійти до висновку, що культура й етнічність не тільки пов'язані між собою, але вони є в постійній динамічній взаємодії. І ми побачимо це ще наглядніше, продовжуючи наші міркування. Етнічна й культурна взаємодія — це одне з дуже важливих джерел української народної сили тільки тому, що ці два елементи мимоволі формують соціальний та інтелектуальний процес розвитку української дитини.

Перейдемо тепер до дуже важливого пункту доповіді — до ствердження, що є суттю ідентифікації, яке її джерело. А важливий цей пункт тому, що ідентифікація виявляється в поведінці особи чи групи, вона — поведінка — є мовою уподібнення. Процес уподібнення дуже складний і триває довгий час, але ж він дає змогу людині відчувати свою приналежність до даного середовища, а це є особливої ваги.

З психологічного боку Фройд і Еріксон, послідовник Фрейда, твердить, що впливи ідентифікації починаються від самого народження. Отже вчасне уподібнення до батьків та різні життєві події будують фундамент, на якому можна буде досягнути послідовну і повну національну свідомість у дорослому віці. І хоч ця теорія розглядає психологічний феномен уподібнення, а з тим і розвиток дитини, все ж таки можемо взяти цю психологічну підставу й аналогічно дійти до розуміння того, як дитина витворює своє уподібнення з етнічним і культурним походженням своїх батьків, тобто — які передумови того, що це уподібнення заіснувало.

Спочатку, коли дитина починає розвивати своє пізнання середовища, вона дуже обережна. Усе для неї невідоме, небезпечне. Через те дитина стає активним підметом — усе, що переживає в родинному чи суспільному житті, аналізує своїм дитячим розумом відповідно до віку. Отже, студіює своїх батьків, їхнє відношення до неї самої. На цій основі оформлює почуття власної гідності. Без сумніву батьківський етнічний і культурний вплив буде тут відігравати велику роль. Треба пам'ятати, що дитина ще не спроможна “творити себе саму”. Її формує культура багато старша від неї, і заки дитина дійде до повного усвідомлення, “хто вона”, її батьки й родина оформлюють її свідомість від народження і при тім передають свідомо й підсвідомо джерела своєї етнічної свідомості, які стають для неї основними елементами її культури. Неможливо іншим способом, наприклад, навчитися мови, як тільки прикладом та практикою. Те саме й у випадку відчуття етнічності й приналежності та гордості національної, неможливо засвоїти їх інакше, ніж прикладом батьків і практикою.

Треба мати на увазі й те, що все що має вплив на одну дитину, може мати такий самий вплив на іншу — оточення тут грає велику роль. Психологи заявляють, що між другим і сьомим роком, тобто вік дошкільня дуже важливий. Саме в цьому

періоді дитина починає набувати більш-менш конкретний спосіб думання. Різні життєві події й переживання дитини відкривають перед нею досі їй незнаний світ. Дошкільнята тому багато питають, студіюють своїх батьків і зовнішній світ своїми змислами, повторюють за батьками все, що чують (те, що кажуть батьки до дітей і що говорять між собою!). Отже, в цій фазі розвитку дитина перестає бути егоцентричною і починає цікавитися зовнішнім довкіллям, починає сприймати світ і своє оточення таким, як його бачить і чує.

Тому то таким важливим є те, щоб у дошкільнім віці дати дитині змогу пізнати її етнічне українське походження, — не чекати на старші роки, коли вона вже буде інтелектуально розвинена. Отож дуже треба підкреслити вагу того, щоб батьки в присутності дітей, зокрема дошкільнят, не дискутували з пониженням про наші українські церкви, школи чи організаційне життя. Треба пам'ятати, що дитина в дошкільнім віці піддається впливам і тому дуже вразлива на яку-небудь критику. А коли виростає з негативним наставленням до українського середовища, не можна надіятися, щоб така дитина витворила пошану до свого етнічного походження. Така дитина мимоволі витворить негативні ідеї про українську культуру і так виявлятиме сором і почуття меншевартості до свого походження.

Психологічні студії доводять, що дитина в дошкільнім віці опановує мову дуже швидко. Тому важливе те, щоб батьки говорили тільки українською мовою, щоб доказати дитині, що рідна мова є знаряддям вияву української культури, є її духом.

Лінгвіст Едвард Сапір переконаний, що мова є засобом творення особливостей і національного виразу духовості народу. Продукт духовості, а саме: наука, мистецтво, література чи філософія — мають доступ до людини найкраще рідною мовою. Не хочу сказати, що вартості мистецтва, літератури чужою мовою і духовості інших народів не мають вартостей для освіти й виховання, зазначають тільки, що рідне входить легше і глибше в душу людини, а чуже ніколи не позбавлене почуття неприродженості й штучності.

У людей, які живуть у нормальних, природних умовах, тобто на своїй землі і серед свого народу, якщо мають можливість самостійно вирішувати про свою долю — проблема мови

не існує. На жаль, ми, українці, через політичні обставини живемо поза межами України, і небезпека втрати мови стає головним чинником асиміляції.

Наша сучасна дійсність у Канаді чи у США ставить перед нами дилему щодо мови у трьох формах: Ми не ставимо під знак питання державної мови чи мови французької, якими порозуміваються всі етнічні групи і які є мовою держави, всього соціального і культурного життя країн нашого поселення. Багатоетнічність Канади ставить нас перед фактом багатокультурності, а багатокультурність і багатоетнічність — не статичні явища, а важливі життєві динамізми. Це визов до шляхетного змагу культур, до міжетнічного суперництва.

Від успіхів у тім культурнім змагу залежатиме почуття вартості людини, яке у великій мірі впливає навіть на особистий успіх у соціальному чи політичному житті одиниці. Дозволити на те, щоб зійти на задній плян у тому змагу — це рівнозначне з загамованням національного успіху. А це не є в інтересі ані українського народу, ані українців-канадців, і думаю, що не є також в інтересі цілої Канади.

Батьки, які обдурюють себе, мовляв — мова не така важлива, що без рідної мови народу можна бути його членом, патріотом своєї землі, — дуже помиляються. Батьки, що так говорять вже не тільки занедбали свою мову, але одночасно загальмували свою національну творчість. А їхні діти, без сумніву, підуть тими стежками, на яких вони цілком утратять свою рідну мову (якщо вони її взагалі знали), включно з утратою зв'язку з українством взагалі.

Соціолог Річмонд прийшов до висновку, що існують актуальні ступеневі пункти, що ведуть до асиміляції, а саме: коли людина втрапить мову, тоді черговий пункт є бунт проти своїх батьків, своєї ідентичності і свого середовища. Після цього приходить відчуження від віри й нації, а врешті така людина шукає чогось кращого серед чужого середовища. Отже професор Річмонд каже, що першим кроком до винародовлення є утрата мови. Мене особливо зацікавив другий пункт — ворожість до батьків, вона видається мені неправдоподібною, незрозумілою. Чому після втрати мови настає бунт проти батьків? Знаний факт, що "ренегати" стають ворогами свого народу. Це психологічне явище; в кожній людині існує внутрішній суддя — сумління. У ренегата будиться сумління, він стара-

ється оправдати себе і вину звалює на своє походження, на своїх батьків, оскаржує їх і сам собі хоче представити втрату зв'язку з народом як щось маловажне й негідне. Цей докір сумління, я хочу підкреслити, маніфестується тим більше, чим більше людина розвинена інтелектуально, розвинена духово й не позбавлена етнічних принципів.

Ці ствердження повинні допомогти батькам зрозуміти проблему, повинні збудити батьківське сумління й вказати, до чого веде їхня теорія про легковаження мови у вихованні їхніх дітей в українському дусі. Це ж самозрозуміло, що дитина в дошкільному віці не буде виявляти, як згадано вгорі, такого бунту проти своїх батьків чи супроти своєї етнічної групи. Цей бунт буде проявлятися в юнацькому та старшому віці. Тому я хотіла б пояснити, що коли самі батьки занедбають своїх дітей змалку й не дадуть їм змоги навчитися своєї рідної мови вдома, а діти не матимуть змоги відчутти вартість свого етнічного походження, то в юнацькому віці така дитина буде мати значні й тяжкі для розв'язки проблеми етнічного ототожнення себе з рідним народом.

Дальший період розвитку дитини — це в психології зветься пізнім дитинством. Це час між сьомим і одинадцятим роком життя. Психологи твердять, що між шостим і восьмим роком дитина вже до певної міри доходить до стану зрілого думання. Це є час, коли вона починає ходити до школи, писати й читати і більш-менш виявляти краще свою особовість. Треба пам'ятати, що це загальні твердження, але існують індивідуальні різниці між дітьми, бо розвиток дітей і його періоди не є подібні. Отже одна дитина може раніше розумово розвинутися, а друга трошки пізніше. Проте пізнє дитинство — це важливий час розвитку. Як у дошкільнім віці дитина прив'язана до батьків, так само пізнє дитинство має своє значення. Дитина в цьому віці, наприклад, починає витворювати глибше зацікавлення зовнішнім світом, шукає товариства, творить зв'язки з дітьми свого віку, а з тим і своєї групи.

Група має велике значення і вартість у житті дітей. Діти в групі обирають свого символічного провідника, мають свої правила, нагороди й кари. І саме в тій групі члени витворюють почуття приналежності. А ця приналежність, як було вже згадано, витворюється через основну поведінку уподібнення з групою. Отже це дуже важливий час, коли батьки повинні по-

чинати вписувати дітей до української школи й організації. Бо виховники в них зможуть тоді краще використати цей вік, допомогти дітям зреалізувати і поглибити значення українського суспільства та знання української мови, історії, літератури, релігії і звичаїв. Таким чином батьки також допоможуть дітям виробити знайомство з іншими українськими дітьми, де вони будуть мати можливість плекати почуття групової приналежності. Іншими словами, організоване товариське співжиття без сумніву емоційно злучить молодь і додасть охоти триматися свого етнічного середовища.

Досі ми розважали у цій доповіді про батьків української національності, тобто про ідеальні можливості виховання дітей в українському дусі. У мішанім подружжі таких можливостей нема. Реально оцінюючи ситуацію, в родині, в якій батьки різних національностей, дитина мусить присвоїти етнічні й культурні ідентичності своєї матері й батька. Тут проблема створення етнічної ідентичності в дитини дуже ускладнюється, бо дитина має багато труднощів. Було б можливим цю ідентичність виплекати тоді, коли б у мішанім подружжі батько і мати зуміли виховати пошану до своїх індивідуальних етнічних походжень. Батьки такі повинні свobodно ділитися своїми культурами, вивчати мову, звичаї і традиції своїх народів. Тоді їхні діти мимоволі витворять кращий світогляд, настрої і пошану не тільки до своїх батьків, але й одночасно до своїх двомовних культурних вартостей. Такі діти часто стають прикладом для інших дітей у нашому українському суспільстві.

З другого ж боку, коли в мішаному подружжі настає вороже наставлення до індивідуальних етнічних культур, на тому терплять найбільше діти. Страждають тому, що не мають солідного ґрунту, на якому могли б збудувати позитивну етнічну ідентичність. Часто такі діти в старшому віці зовсім зневажають батьківську етнічність і звичайно з розбитими душами про свою власну ідентичність блукають у цілком чужому для них середовищі, не маючи змоги зрозуміти, "хто вони".

Цей погляд декому може звучати досить драматично, але справді продукт такого виховання часто зустрічаємо в житті, явище реальне й трагічне. Про це також виразно говорять досліді згаданого вже психолога Річмонда. На жаль, такий вислід виховання зустрічаємо не тільки в незгідливому мішаному подружжі, але й бачимо його в українських подружжях то-

ді коли батьки, чи сам батько або мати, явно зневажають українську культуру, калічать мову чи занедбують традиції і навчання дітей в українському дусі.

Висновки. На закінчення хочу підсумувати все, що було сказане в цій доповіді.

Людина від народження пізнає світ на підставі досвіду переживань, яких вона зазнала сама та які їй передало її середовище: батьки, учителі, церква й суспільні організації. Щоб дитина витворила етнічну ідентичність і пошану до українського походження, треба щоб її виховання було зразкове. Підкреслюю, що сама школа, церква і організація не можуть дати такого виховання, коли батьки занедбають свої виховні обов'язки. Всі ці основні сили є в постійній динамічній взаємодії у процесі національного виховання дітей. Бо дитина найперше бере весь приклад від своїх батьків, а церква, рідна школа й організація лише поглиблює те культурне й етнічне знання.

Отже, рідний дім мусить бути для української дитини добрим зразком. Дитина мусить вирости під впливом українських звичаїв, вивчати українську мову, ходити до української церкви, школи і належати до української організації. Вся поведінка в хаті повинна свідчити про любов до своєї країни, свого народу. У дитини повинна плекатися пошана до українського національного авторитету, а одночасно до проводу держави, у якій вона живе. Все те повинна бачити у своїх батьків, все те повинна вчитати в лектурі, яку піддають їй у свій час виховники.

Батьки мусять стежити за тим, щоб будь-який патріотизм не перетворився у шовінізм, бо це було б нездоровим явищем. Всяке перебільшення так само шкідливе, як і брак чогось до повноти явища.

Витворення любови до української етнічності й культури не заперечує samozrozumілої справедливості й пошанування слухних прав канадської чи американської держави. Коли дитина матиме здорове знання, пошану й любов до своєї національності, відвагу боротися за них у багатьох ділянках життя держави, в якій живе, і тоді тільки зможе вона бути творчою цінністю в українському соціальному організмі. А етнічні й культурні вартості будуть тоді, без сумніву, передаватися з поколінням в покоління.

В. С.

ОБРАЗИ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Загально відомо, що велику роллю у вихованні відіграють образи людей, які молодь обирає собі до наслідування, ідентифікуючись у той спосіб з ними інтелектуально й емоційно, а через них із рідною спільнотою чи нацією. Виховання полягає на тому, що образи людей — зразки характерів стають необхідними, щоб їх наслідувати. Ідентифікація по суті це уподібнення, тобто наслідування когось, засвоєння мислей, обраних характерів, їх поглядів, вчинків у своїй поведінці.

У 1979 році припадає якраз п'ятидесятиріччя Організації Українських Націоналістів. У зв'язку з цим у нашій уяві виринають постаті пластунів, які були співтворцями націоналістичного руху, життя яких було пов'язане з дією ОУН. Образи їх повинні служити нам як зразки для наслідування. Згадаємо двох з них Романа Тараса Шухевича-Чупринку — уродженця Галичини та Олега Кандибу-Ольжича — уродженця сходу України.

Вже сама згадка про націоналізм у декого викликає невдоволення, у декого емоційний спротив чи захоплення, ще інші сприймають його нормально, як природне явище, яке треба аналізувати, робити з аналізу висновки. Ольжич подав так визначення націоналізму:

“Націоналізм означає *світогляд*, що в основу суспільно-політичного думання і чину кладе ідею нації...” Ідея вивершеності та *єдності* нації, гін до її всебічного розросту назовні бойовничість з усією ерархією її чеснот, вірою у покликання і призначення української нації та її героїчне напняття в службі національному ідеалові. (Підкреслення В. С.)

Повище ясне і зрозуміле, влучне і шляхетне тому, що в розумінні Ольжича український націоналізм — це передусім *світогляд*, тож можна розуміти, що націоналіст може бути одночасно демократом і навпаки — демократ може бути націоналістом. Крім того таке *етично-моральне* поняття націоналізму сьогодні сприймливим для всіх державних народів світу, тим самим воно є універсальне і різниться від здичавілого і ехидного нацизму, шовінізму, фашизму і інтернаціоналізму, який по суті є червоним московським фашизмом тоді, коли український націоналізм в основі є ідейним і християнським рухом,

який змагає не тільки до вивершення своєї нації, але й також до її єдності, росту й розвитку шляхом "войовничости", але войовничости з "єрархією чеснот", тобто войовничости, в основі якої є етика і мораль. Це наше давнє княже "Іду на ви!" Факт, що Ольжич, як культурний референт ОУН, вчений археолог, дослідник, поет, теоретик і мислитель, а одночасно активний вояк за виборення соборної, самостійної української держави з-поміж інших тоді провідників, які були в німецькому концентраційному таборі, був жахливо закатований німцями означає, що це був справді неабиякий потенціал, якого так сильно боялися "культурні" німецькі юберменші. Тарас Шухевич-Чупринка загинув на полі бою, як головний комендант УПА від червоних московських фашистів. Це справді також велика особистість всенационального характеру, яку треба всесторонньо пізнати й оцінити.

Навіть ворожа література, написана противниками в боротьбі проти УПА, не може не оцінити його героїзму, воєнного хисту, завзяття, організаційного хисту. Було б побажанням, щоб уся наша спільнота позбулася "більма" заскоружлої груповості партійної ворожнечі, яке закриває перед нашою свідомістю справжні історичні вартості, велич тих людей, оцінила їх вклад у духовість народу та поставила їх на п'єдесталь всенациональних, а не групових героїв. Щире і всебічне усвідомлення цього напевно матиме вплив на те, щоб члени колись неподіленої визвольної організації знайшли спільну мову, позбулися додатків "м" і "р" і "з" та виконали взятє колись на себе добровільно завдання з'єднання українського народу.

Діти потребують проводу і директив доти, заки вони навчаться правити собою.

Роби іншим те, що ти хотів би, щоб інші робили тобі.

*Якщо ти серцем не осліп,
Якщо в тобі живе надія,
Тож молоти убогий сніп:
Життя — не сон,
А вічна дія.*

(Микола Руденко)

*Поезія — не жарт...
Вона —
Це теж космічна битва.
Якщо серед нових машин
Поезії не буде,
До кібера зведеться син,
До автоматів —*

Люди.

(Микола Руденко)

Уляна Пелех

"БАБІНІ КАЗКИ" — З ДИТЯЧИХ ВРАЖЕНЬ АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА

Цікавим прикладом того, як народжувалася національна свідомість у письменника Бориса Антоненка-Давидовича є його нарис "Бабіні казки". У процесі народження української свідомості письменника велику роль відіграли ті моменти в житті дитини, про які мова у статті "Доля Пласту — це наша доля". Варто познайомитись з оцінкою письменника "бабiniх казок".

Письменник народився в Ромнах на Полтавщині 5. 9. 1899 р. Перші роки провів у російському середовищі. Влітку відвідував два села в Україні, в яких жили його бабуні.

Батьки письменника розмовляли між собою по-російському. Батько переходив на українську мову тоді, коли сердився — згадує письменник. Заговорили вони по-українськи і тоді, коли гурток аматорів-залізничників надумав ставити власними силами "Наталку Полтавку". Мати грала роллю Наталки, а батько Петра. Хлопчикову душу охоплювала незабгненна тривога, коли він почув як мати часто повторювала в хаті: "Петре, Петре, де ти тепер?" "Де ти тепер тиняєшся у нужді та горі?"* Уявою хлопчик переносився під впливом цих слів між Ромни й Недригайлів, у ці дві місцевості в Україні, йому відомі й любі тому, що там він зазнавав найрадісніших хвилин у зустрічі з бабами, дітьми ровесниками, дядьком Євлантієм, з пишною українською природою, з усім тим раєм на землі, що його він бачив в тих селах серед людей і в цілій природі. Він пригадував мамині слова і не міг повірити в те, що Петро міг чомусь тинятись у "нужді та горі" серед такого раю? Але не тільки Наталчин Петро дивував дитину. Якийсь час каламутили його дитячу душу поведінка двох бабів тоді, коли він деклямував "Петушок, петушок, золотий гребушок". Баба Олена (по матері) аж руками сплескувала від задоволення, а баба Олександра (по батькові) через отого "петушка" і "Вечер бил, сверкалі звьозди" недолюблювала внука й обзивала перекотиполем.

Зате ця баба Олександра он які вмiла ігри заводити з дітьми, які цікаві вмiла розповідати легенди про козацькі битви над Сулою в Недригайлові, про те, як вороги облягали Городище звідусіль і як до останку козаки не піддавались. Їхні

*) Слова з тексту "Наталка Полтавна".

скарби і досі лежать на дні Сули під горою і нема кому того кладу козацького відшукати, бо тепер люди “пішли миршаві та ледачі” — казала баба. Вона й співала невідомі внукові журні й грайливі пісні, “Заповіт”, “Козаченьку, куди йдеш?” “Тече річка невеличка”. Дядько Євлантій любив співати сумних пісень про козаків. Борис відчував, що баба Олександра не любить його так ніжно, як баба Олена, бо як тільки він зачне співати “Марсельезу” чи “Ви жертвою палі”, або про царя “Ненавістен нам царський чертог”, вона відразу сердито відзивалася, що, мовляв, того в Брянську навчився. Баба Олександра казала, що “небо Богом держиться, а земля — царем”. У баби Олени було не так — портрету царя не було, зате пишався Шевченко і герой повстання Шмідт. Їй подобався і Маркс на листівці, яку принесли в хату доні. Проте, не все було ясне для Бориса і в ласкавої баби Олени. Коли хлопчик побачив, як кілька черкесів на конях гнали кудись нагаями зв'язаних, убоглочених селян, а баба назвала їх також козаками, то він ніяк не хотів вірити, що такими можуть бути справжні козаки. Ласкавість баби Олени давала відвагу Борисові поскаржитись на те, що його не любить друга баба. Тоді ромненська баба радила внукові сказати щось по-малоросійськи, що її “малороску” потішити. Хлопець пояснював собі “малороску” тим, що в Брянську багато російського, а в Недригайлові мало. А коли ще й батько заспокоїв його виясненням, що ми “руські”, а тільки для начальства одні “хахли”, а другі “кацапи”.

Та у вдячній пам'яті письменника залишилися обидві баби. Ще перед смертю баба Олександра проспівала “Віє вітер, віє буйний” і тим завершила пробудження жалю, кривди й гарячої любови до чогось неусвідомленого ще, але такого великого й дорогого, за що не жаль і життя своє віддати... “Бабині казки й пісні перекинули хиткий місток від давньої давнини до недалекого майбутнього” — пише письменник у цьому нарисі. Лагідність баби Олени приносила письменникові злагоду у серці під час скрути, а квола тілом, незламна духом баба Олександра, дивлячись на нього з вічності, будила силу, казала зціплювати зуби й кидати, як той козак у пісні, у безвихідь: “Наїжджайте, воріженьки, сам вас накликаю!”

Пробувши шість років біля Брянська, Борис з родиною оселився в Охтирці на Полтавщині. Тут національна стихія українського довкілля з усіма своїми скарбами влилася в ди-

тяче серце. Вразливе було це серце зокрема на чари української народної мови. Дитину саме життя заставляло опанувати українську мову. Бавлячись з сільськими дітьми, в розмовах з дітьми часто виникали непорозуміння. Борис не розумів соковитих народних висловів жвавих хлопчиків. Але вразливе дитяче серце не відверталось від сільської дівчороти, навпаки, вони йому імпонували своєю звинністю, дружністю, вигадливістю витівок і вмінням дотепно і влучно висловитись. Згодом він, як про це висловився у статті “Тонни і грам”, — “не дитячим розумом, а тріпотливим від захоплення серцем” — відчув, що мова його вуличних побратимів — це окрема чудова мова великого його народу.

В юнацькому віці за навчання в гімназії під час Першої світової війни, коли царська адміністрація заборонила всю українську періодичну пресу, в Москві почав виходити український журнал “Промінь”. Його нелегально почав розповсюджувати у старших класах гімназії зросійщений німець гімназист. Цей журнал надхнув Бориса “самовизначитись”. Він, відвідуючи товариша, переходячи через кухню, побачив, що служниця в домі читає якусь грубеньку книжку. Борис поцікавився книжкою. Довідався, що це був декламатор “Досвітні вогні”. У ньому його зворушив уривок з поеми Рилєєва “Наливайко”, а ще більше враження зробила поезія Загірної: “Бо настане той час, що в тобі, краю мій, вже не знатимуть слова неволя, а по рідних хатах і по рідних степах пануватимуть щастя і воля”. Через цю поезію письменник почав цікавитися українською літературою — пізнав твори Грінченка, Вовчка та інших. Під їх впливом відчув, що його першим моральним обов'язком супроти народу — принаймні вивчити його мову.

І письменник цей свій обов'язок не тільки виконав, досконало вивчив українську мову і далі вивчає запопадливо її ціле життя, пов'язав своє життя з нею. Письменник зібрав багато досвіду і прийшов до певних висновків щодо мови. Проблема мови — це дуже глибока і актуальна сьогодні для нас ділема, яка щораз більше комплікується під багатьма оглядами в житті нашого народу на Батьківщині й тимбільше в діаспорі.

Проблеми У.П.Сеньйорату

Сірий Лев

“ЗАПОВІТ”

(Останнє “Слово до пластунів сеніорів” Сірого Лева, виголошене на Конференції для справ УПС 2-го вересня 1961 р. в Клівленді — п'ять місяців перед відходом на Вічну Ватру).

Дорогі Пластуни й Друзі!

Час летить стрілою, і я явився на Вашій конференції. Дозвольте подякувати Вам за щирий привіт, який Ви мені тут склали перед Вашим відкриттям. Прошу прийняти від мене побажання якнайкращих успіхів у Вашій діяльності.

Я можливо й не їхав би до Клівленду, якби... якби вже не стояли переді мною такі речі, яких жаден чоловік не може оминати. Здоров'я моє вже недописує. Я сьогодні тут між Вами. І як Бог дозволить, то ще, може, колись приїду. Але я вже не маю стільки сил, щоб я міг собою кидати так, як я це перше робив. Здавалося, що Сірий Лев такий самий тепер — сивий, малий, яким був у Львові. І ще донедавна, завдяки Господу Богові, я втішався тим здоров'ям. Сьогодні я бачу і почуваю, що воно так уже не є. Я тим не переймаюся, бо те, що я робив у житті — чи то для громади, чи для родини, я робив згідно із своїм сумлінням, воно в мене чисте, можу йти на суд. І під тим аспектом я буду нині до Вас говорити.

Були різні історії навіть в останніх десятиліттях. Пов'язувано мою особу з різними потягненнями — такими чи іншими. Я хотів би дещо висвітлити, завчасу сказати, щоб не приписували мені того, чого я ніколи не проповідував і чого я не говорив. Треба мені деякі справи і деякі мої погляди поставити Вам перед очі.

Я переглянув Ваші матеріяли, які Ви, теперішня Головна Булава УПС, дуже гарно зробили. Мущу Вам признати, що сеніорську проблематику Ви поставили добре. Воно, безперечно, може декого не вдоволити, бо вона не є повна. Але важливі проблеми, я бачу, Ви там порушили. І я Вам можу тільки погратулювати за те, що Ви підхід до розвитку і дальших шляхів УПС шукаєте поважно, що під проводом цієї Булави, якщо снага Вас не буде залишати, діб'єтеся тих успіхів, яких ми не могли добитися.

Маю кілька завважень — перше щодо матеріялу. В однім місці, таки на самому початку, говориться дещо з історії УПС. Безперечно, там нема ніякої неправди. Та я, проте, хотів би насвітлити одну річ з історії УПС, яка, на мою думку, є основою в розвитку ролі УПС у Пласті. Там було сказано: “Є і були три фази в історії УПС: 1) лицем до молоді, 2) фронтом до громадянства, 3) лицем до УПС”. Це не є ясно, на мою думку. Таких фаз в історії УПС фактично не було, а принаймні тут дещо поплутане.

Сеніорат створився в 1930 році, хоч початок його сягає ще 1924 року, коли постав “Улад скавтмастрів”. Коли треба було, щоб на старших громадян, а не на молодь впала відповідальність за Пласт — чи то перед поліцією, чи перед шкільною владою, тоді стали лавою ті, які доросли до віку сеніорату, і вони тоді згуртувалися в групу скавтмастрів, бо тоді уладом вони ще себе не називали. То була група скавтмастрів з 1924 року. А фактично УПС засновано щойно в 1930 році, і то 15 квітня, а не 12. Помилка моя, бо я раз написав, що 12 квітня, але потім я це справив.

В історії сеніорату є тільки дві фази: 1) від початку його заснування до 1949 року, тобто до Пластового З'їзду в Цуффенгавзені біля Штуттгарту; 2) від З'їзду в Цуффенгавзені до сьогодні. Думаю, що той З'їзд у Цуффенгавзені був зворотним, вирішальним пунктом в історії сеніорату.

У 1930 році, а пізніше при його відновленні в 1945 р., Сеніорат був подуманий як головний носій історичної пластової відповідальності, історичної повної відповідальності й за виховні справи, і за організаційні справи, за участь його в громадському житті. І так був складений перший правильник УПС, включно з його пізнішими доповненнями. Та в Цуффенгавзені збір вніс засадничі зміни в цьому правильникові, а чи добре, то це Ви самі пізніше побачите.

Цей з'їзд відібрав сеніоратові піклування виховною справою. Там проведено ці вирішення, і від них я взяв інші похідні справи. Отже, на мою думку, сеніоратові лишилося займатися тільки другою ділянкою, тобто громадською працею, коли не рахуємо праці в Пласті за діяльність громадську. Отже, до сеніорату могло належати те все, що поза Пластом робилося, і також організаційно — дбати про внутрішню спаяність. І такого то, помоему обкраяного, сеніорату зробили мене головою. Чи сеніорат давав поважний вклад праці перед тим у виховній ділянці, це друга справа. Я скажу так само, що він у виховній ділянці мало зробив. А фактичною причиною того було те, що обрали були пл. сен. Іваненка головою сеніорату. А він був уже хворий на рака, по виборі прожив ще тільки декілька років, борючись з смертельною недугою. Отже виходить, що тоді треба було обирати молодого, здорового сеніора, який був би кинувся до праці й був би вхопив, так сказати б, той сеніорат у цілому, і то відразу на початках, по верифікації був би наладнав працю УПС і спрямував на правильний шлях.

Я тоді, по цім з'їзді в Цуффенгавзені перебравши сеніорат, мусів кинути якесь гасло. Виховні справи, як я згадав, передали Булавам. Я кидаю тоді, для своєї тільки ділянки, гасло "Фронтом до громадянства!" Воно, безперечно, треба було мені так зробити, бо першу — головну частину сеніорського гасла "Фронтом до молоді!" взяли на себе головні булавні пластунок-пластунів. А чомусь потім деякі сеніори на різних місцях говорили, що Сірий Лев кинув гасло "Фронтом до громадянства", а від молоді відвернувся. Коли мені, попри головство в Головній Пластовій Раді, яке я вже мав, ще дали в Цуффенгавзені вести сеніорат, то я мусів якесь гасло кинути, бо я не можу працювати без гасла. Отже, я тоді взяв гасло "Фронтом до громадянства" й організаційне з'єднання сеніорів у час загального розселення сеніорів. А як Наачльний Пластун і голова УПС уважаю справу виховання молоді справою першої ваги й це всюди акцентував. Про це я наголошував у запланованому підручнику для сеніорату під наголовком "Пласт у житті". Його я почав писати, але коли побачив, що шляхи сеніорату трохи розходяться з моїми поглядами, я залишив своє писання. Були гасла, погляди — звинути цілком сеніорат або залишити його уладом. Коли прийшли інші коменданти, то я тоді сховав свої праці до течки рукописів, і вони вже колись виринуть як матеріял Сірого Лева — "що він думав тоді?"

Тепер щодо другого питання — яку працю головні булавні зробили за ті три-чотири перші роки свого існування? Я старався зловити організаційно УПС, і це мені вповні вдалося. Коли я сам їхав до США, я — старша людина без забезпечення, маючи тільки 50 адрес сеніорів — тоді я форсував гасло "Фронтом до громадянства", яке мені було залишено. Головним булавним я заявив: "Потребуєте допомоги, вдавайтеся до мене за нею". Та ані разу до мене ніхто не звернувся.

Отже спростовую факт і пояснюю — до історичного поділу гасел в УПС я не причасний.

Переходжу тепер до справи Пластового кодексу. Він був подуманий ще в 1930 році як поглиблення пластової ідеології, правильного розуміння пластового закону. Але прийшло розв'язання Пласту, а з тим спрямування праці в Пласті було пішло не на сеніорат, але на затримання історичної традиції нашої організації. Я маю свій нарис Пластового кодексу, що його почав я виготовляти до свого згаданого підручника. А згодом віддано справи УПС в інші руки, і я себе вважав звільненим від праці над кодексом.

А тепер, якщо Головна Булава УПС узялася за виготовлення його, це дуже добре і я допоможу в цьому.

Не найважливіше у Пласті курення і пиття, бо хто не курить і не п'є, то це ще не все. Сеніор у Пласті має далеко важливіші завдання — світоглядіві, суспільні. Не тільки пробу характеру проходить, виконуючи вимоги закону, йому не вільно переступити законів Божих і Церкви, він має складніші обов'язки, ніж юнак, бо відновив свою юнацьку присягу-обіцянку з свідомістю ваги цього кроку.

Ви наголошуєте організаційні справи, а це не належить до Пластового кодексу. Кодекс — це пояснення Пластового закону. Один дискусант питає: Як підходити до Пластового кодексу — під аспектом пластового закону чи громадської моралі? Це дуже добра думка. Це дуже важливе, чи ми підійдемо під аспектом пластового закону при врахуванні життєвих потреб народу в нашій добі, і тим чи покажемо в житті вартість Пласту, чи це буде тільки порожнє гасло. А ще якби так під аспектом пластового закону діяв кожний українець, то тоді щойно ми бачили б цю превелику вартість Пласту й тоді українська справа стояла б куди-куди краще. Конфронтація аспектів підходу до Пластового кодексу конечна.

Справа сеніорських ступенів. Я не вважаю, що міняти назви прийнятих сеніорських ступенів доцільно. Всяка найменша організаційна зміна дуже зачіплива. Змініте щось, відразу виринуть негодування. В діяльності можете наказувати, що Ви бажаєте, бо сеніори можуть слухати чи не слухати, робити — не робити, це інша справа. Але змінити організаційний параграф — не дай Боже! Інших справ — іспитів, допомоги, організації — не оспорою, нема там нічого, з чим я б не погоджувався. Тільки поминули Ви працю в матерніх куренях і в осередках праці. То треба десь з'ясувати, і я тут дещо скажу.

Я сам є курінним І-го Куреня УПС і ціну вартість сеніорських куренів. Вони відіграли історичну роль, бо якби не вони, ми б були не познайомили одні одних взагалі або були б дуже спізнені з повоєнною пластовою працею. Ми маємо великий сантимент до своїх куренів.

Час не стоїть, і ми далі відповідальні за історичну роль Пласту. Будьмо готові на ще гірші переходи. Тоді знову ті сеніорські курені себе у великій мірі виправдають. Їх вага дуже велика.

Ще кілька слів про осередки праці. Ми потенційно дуже велика організація. Якби нас кількох пластунів стало “на верху”, ми виказали б, що ми й у громадським житті вміємо діяти згідно з пластовою ідеологією, що стоїмо на висоті завдань. Ми мали б і послух, і пошанівок інших, а що найважливіше — в Пласті ми мали б тільки добрих людей! Та біда, що нам чомусь здається, що сеніором уже може бути хто-небудь, хто тільки попав під руки. Безперечно, що коли відібрані сеніоратові виховні справи й до нього покликано Сірого Лева, то може вже хто-будь стати сеніором? Але я Вам кажу нині — історична відповідальність за цілість праці в Пласті буде далі і завжди тяжіти на сеніораті! Навіть і тоді, коли Ви винесете інші ухвали. Історична відповідальність тяжить на Вас. Будуть питати: де Ви були й що Ви — сеніори — робили в даний час? Так буде питати кожний історик Пласту.

Осередки праці мусять бути. Ми, сеніори, не можемо жити в одній місцевості як чужі люди чи як тільки гуртки окремих куренів таких, як Червона Калина, Лісові Чорти, чи Бурлаки, чи І-ий Курінь. Всі ми повинні себе взаємно добре знати й жити по-пластовому всі один з одним. Ми, щоб могли провести яку-небудь зорганізовану працю в одній місцевості —

чи то в Пласті, чи в громаді, — мусимо мати осередок праці. Але при цьому скажу, що ті осередки праці мусять бути іншими, ніж є тут і там. В осередку, наприклад, є 120 сеніорів, а на збори приходить 30. Мусить знайтися чоловік, який посвятить-ся й зорганізує працю, слідкуватиме за рівнем діяльності членів. Може, декого треба буде усунути з УПС за непластову поставу, а з тим прийде переконання, що селекція в сеніораті потрібна. Бо за всякі недомагання одиниць ми ситуацію генералізуємо і скидаємо вину на цілий сеніорат. Проте не можна переходити міри, так як це зробили “Сіроманці”. Доцільно завести якийсь “фратернітас”. “Був у юнацтві, а потім утік, а хто буде вести потім цілу виховну роботу? Та чи взагалі буде кому вести виховну роботу, коли усі так зробимо, як ви радите?” — написав я до Сіроманців.

Хтось скаже, що можна переробити дві-три книжки, і кожний може вести виховну працю, вести Пласт. До того дійшло б, що непластуни брали б історичну відповідальність за Пласт, тільки ті, що прочитали ці дві-три брошури, а яких може наставити настоятель церкви, провід партії чи іншої організації. О, так далеко воно на йде! Як будемо дорожити Пластом, то й людей знайдемо до пластової, дійсно пластової праці!

Накінець ще кілька порад.

Мусите розв'язати справу молодих і старших сеніорів. Це є проблема! До тих старих, то вже я не належу. Таких є всього кільканадцять-двадцять. Старшими вже є загал, а молодших я тут не бачу. Є один Колодчин з Дітройту, а рівного йому віком таки не бачу. Цю проблему мусите розв'язати. Мусите так зжитися з тими молодшими й там їх у ті сеніорські шори вбирати, щоб вони не почувалися чужими між Вами. А вони чужими почуваються таки. Ви мусите з ними зжитися так, як от я з Дротом, Тершаківцем, Ерденбергером чи Грушкєвичем. А нині це вже не трудно, бо сеніор не має двадцять чотирьох років, а має двадцять дев'ять чи тридцять років, коли вписується до УПС.

Історичні хвилини йдуть. Не знати, що буде завтра. Нас доля поділила, змушує жити в різних країнах, і ми відчужуємося. Сеніоратові не може це бути байдужим. Треба з'їздив УПС, нагод для зустрічів, для співжиття, для плекання братерства. Без нього не може бути Пласту. На праці себе віднайдемо, тоді поснуються нитки братерства. Без нього саме реєстраційне

число в Пласті нічого не значить. Плекайте нагоди зустрічей із старшим пластуном. Це не є інфатилізм! Байдуже, де ми зустрічаємося — на пластовій забаві, на імпрезі, на таборі при ватрі — це не є інфатилізація. Так є по всіх університетах — зустрічаються і бавляться старі міністри, як дітваки, що вийшли з “гай скулів”. Це загальне явище, бо тут діє соціальний закон.

І ще одна справа. Хтось боїться, що УПС буде чисельно так рости, що сеніорів стане більше, ніж юнаків. Так — воно так має бути! Їх має бути більше, бо вони творять суспільство. Без організації УПС пластун ще не є готовий, не є ознайомлений з обов'язками в суспільстві, хоч би він був найкращий. Він мусить мати своє соціальне оточення, щоб могли відіграти свою роль в спільноті чи як одиниця, чи як член групи. А провести в тромаді якусь пластову справу може тільки гурт людей, які є в однім “кулаку” (міцно з'єднані!), і ним мусить бути Сеніорат! Мусить бути він творчим і тому, щоб вислів “в Пласті росте новий люд” не був тільки фразою. І ми мусимо сконфронтувати, чи дійсно в Пласті росте цей новий люд без тих хиб характеру, яких намагаємося позбутися. А коли не виростає цей новий люд, то тоді до виховної справи треба підійти інакше. Дати треба в руки кому іншому виховну роботу.

Знову ж, як себе сеніорат на громадському полі не оправдає, то наші всі пластові заходи для виховання молоді не були правильні. Щось треба інакше зробити. Тоді мудра людина — мудрий сеніор мусить витягнути відповідні консеквенції з цього!

Дякую красенько за вислухання.

З Архіву І-го Куреня УПС
Зладив на основі магнетофонного запису
Гриб — курінний суддя І-го Куреня УПС

Далека красо моя! Щасливий я, що народився на твоєму березі, що пив у незабутні роки твою м'яку, веселу, сиву воду, ходив босий по твоїх казкових висипах, слухав рибальських розмов на твоїх човнах і казання старих про давнину, що лічив у тобі зорі на перекинутому небі, що й досі, дивлячись часом униз, не втратив щастя бачити ті зорі навіть у буденних калюжах на життєвих шляхах.

(Олександр Довженко)

Т. Горохович

“ДОЛЯ ПЛАСТУ — ЦЕ НАША ДОЛЯ”

Батьківщині в жертві нести буду ревню
натугу збереження в юності сил.

Вислів про долю Пласту в поєднанні з особистою долею пластунки належить теперішній сеніорці Ользі Козак з Вашингтону, слова про жертву Батьківщині — “з натугою зберігані сили в юності” — це рядки з Присяги членів Спільноти Української Молоді.

Відомо, що всі ми у хвиликах втоми й зневіри шукаємо за джерелами нових сил, щоб зневіру побороти. Коротка стаття подружки Олі з “Станичних вістей — листка зв'язку Пластової Станиці у Вашингтоні”, лист друга Миколи Кавки з Філадельфії, який (ще не прийшовши до здоров'я по важкій недугі) вже шукає разом з подр. Христиною Турченко поради, як “зрушити скалу байдужности” у пластовій молоді до української книжки й журналу, стаття ст. пл. Романа Юзенева п. н. “Гієрогліфи і українська дитина” додають оптимізму. Постава до життя згаданих друзів (а чи вони винятки у Пласті?) спонукає шукати за іншими позитивами в Пласті. Довідуємось, що Курінь УСП-ів “Гайдамаки” однією з вимог приналежності до їхньої клітини поставили зобов'язання одружитися з українокою. Знаємо, що “Лісові Мавки” дбають про невмирущість традиції свого куреня виявами особистого й курінного життя, що “Перші Стежі” прокладають для молодших “стежки культури”, що “Чорноморці” і “Чорноморські Хвилі” гартують духа молоді братанням з морськими хвилями й невгодами життя, що “Лісові Чорти” і “Ті, що греблі рвуть” плеканням Лісової Премудрости й романтики постачають Пластові робітників і провідників, що “Чортополохи”, крім іншого, завзяті бібліотекарки, що “Сіроманці” мають за мету поширення української науки, літератури й мистецтва, що “Хрестоносці” й багато інших згуртовань у Пласті, — не згадуючи таких клясичних пластових Куренів, як І ім. О. і С. Тисовських, “Червона Калина”, “Войнарівці”, — тому й створили свої окремі частини, щоб доповнити пластове життя ще додатковими формами діяльності.

Можливо, дехто з нас цими оптимістичними висновками не настроюється оптимістично. Але вдумаймося у зміст ви-

слову: "Доля Пласту — це наша доля". Вислів наголошує відповідальність сеніорату за долю Пласту, каже що особисте життя кожного з нас тісно в'яжеться з пластовим. Це так, як у родині. Всі духово розвинені батьки не тільки бажають передати дітям свої ідеали, виплекати їх характери з найкращими духовними цінностями, прищепити такі норми поведінки, які можуть запевнити їхнім дітям щастя. У нас, пластунів, ідеали у Трьох головних пластових обов'язках і в пл. законі, а щастя дітей запевнене тоді, коли вони тісно пов'язані з батьками, з народом. Не випадково слово батьківщина не тільки гарне саме по собі; його корінь глибоко сягає в особисте, а одночасно суть його громадська, всенародня. Тож, переносячи ролі сеніорату в Пласті в материнство і батьківство, розуміємо, чому "доля Пласту — це наша доля".

Коли б так було у випадку кожного пластуна — це був би ідеальний стан не тільки в Пласті, але й у наших громадах. На це є докази в житті. Ми з радістю спостерігаємо рівень діяльності у тих пластових осередках, де хоч кілька сеніорів уважають долю Пласту своєю долею. Ось у Вашингтоні, як це видно з "Станичних вістей" цього осередку, активна частина сеніорів осередку праці УПС закликає загал пластунів зголошуватися до праці. Виглядає, що виховна діяльність і цілість пл. життя у цій станиці налаштовані. До цього докладають зусиль члени проводу станиці.*) Іншим прикладом того, як можуть зрушити діяльність осередка навіть кілька жертвних одиниць є станиця у Філадельфії, де останньо дуже налаштовується справа пластової преси (упорядковані передплати й пороблені заходи для збільшення зацікавлення пресою дітей і молоді).

Близькі взаємини УПС з життям Пласту необхідні для успішного виховного процесу. Про це багато мови у "Заповіті" Сірого Лева. Так, як у родині велику ролі відіграє зв'язок і близьке співжиття дітей з батьками й дідами, так і в Пласті активний УПС повинен бути рушійною силою праці в осередках, сторожем пластового закону в житті членства Пласту.

Відомо, що для успішного виховання треба інтенсивно, яскраво, насиченого духового життя. Наші діти розвиваються, радіючи й сумуючи, сміючись і плачучи, люблячи й ненавидячи. Щоб розвинути добрі вроджені риси дитини, треба

*) Дивись статті про життя у станиці Вашингтону і лист М. Нави у ц. ч.

підкування. На дитину має великий вплив те, як вона бачить навколишній світ, як зовнішнє відбивається в її думках і почуваннях. Тому таким важливі є те, щоб найближче середовище дитини — дім, школа, Пласт, виховники — батьки, вчителі, пл. провідники — були носіями того всього, що хочемо прищепити дітям. Подруга Оля закликає сеніорів, щоб вони "самотою не губили своїх кроків", бо родина чи Пласт — це спільнота. Сеніори мають "зорганізовано зустрічати" все те, що пов'язане зі справами станиці, нашого Пласту та нашої суспільності. Вони повинні дбати, щоб наші діти мали це інтенсивне, яскраве виповнене любов'ю і красою життя.

А щоб такий близький контакт між батьками й дітьми, між членами станиці міг заіснувати, треба дружити, зустрічатися, спільно працювати, цікавитися одним одним, а зокрема обопільно цікавитися духовним життям, плекати його, стимулювати різними акціями. Дружба у родині настає тоді, коли батьки цікавляться духовним життям своїх дітей, і навпаки. Багато серед нас випадків, що батьки не турбуються убогістю стосунків з своїми дітьми, що діти не розкривають своєї душі перед ними. Багатьом батькам байдуже, що думають про них їхні діти. А опінія дітей про батьків дуже важлива у встановленні добрих взаємин в родині. Те, що в нашому житті щораз частішими є випадки відчуження дітей від батьків, не завжди пояснюється браком моральних та інших особистих якостей батьків, але часто браком у батьків на це часу, тобто через те, що вони не доцінюють ваги справи, несвідомі того, якими важливими у вихованні є ці близькі взаємини батьків з дітьми.

Майже загальним явищем у нашому житті є тепер заник контакту поміж бабунями, дідусями і внуками. Майже не існує того, що три покоління близько співживуть в одному домі. А у випадку життя в діяспорі спільне проживання трьох поколінь, якщо розумно налаштоване, може дати велику допомогу у вихованні. У нашій літературі багато прекрасних образів дідів, бабунь, зразків співжиття їх з дітьми. В. Сухомлинський на підставі великого досвіду й студій над родинним життям твердить, що "невміння молодости доторкатися до старости, постійно сусідити, чуйно і мудро вживатися з нею" — це величезна біда.

Досвід переконує, що коли між дітьми й старшими людьми заіснують тонкі й близькі взаємини, то це дасть у висліді

ті шляхетні почування співчуття до немочі бабусь, дідусів, бажання дітей допомогти їм, дасть вислід тих найважчих заходів виховання, які приносять старим радість і стимул до життя, а підліткам є найкращою школою морального й емоційного виховання. Гармонійне співжиття підлітків із старшими розвиває в дітей шляхетність їхніх душ, бо “доброта, що поважає старість з її мудрістю і слабостями, стає величезною силою душі” — твердить Сухомлинський. Співжизнючи з старшими, діти мають нагоду вглиблюватись у складність і суперечності життя, розуміти, наприклад, що співжиття в родині, в гурті вимагає компромісу, розуміння потреб інших, пошани до їх гідності; близькі взаємини з старшими, з людьми взагалі, дають нагоди розуміти, що самостійність підлітка повинна мати свої розумні обмеження, що свобода немислима без обов’язку й відповідальності.

Про родинне середовище, насичене красою, довір’ям і щирістю, турботами, тривогами, хвилюванням і взаємним інтересом один до одного, відданістю і вірністю у щасті й у горі, про таке середовище, в якому може формуватися пластовий характер дитини, дбають в першу чергу батьки. “Взаємини батька і матері — це найважливіша духовна сила, що виховує дитину” — каже В. Сухомлинський. Цей досвідчений педагог твердить, що коли родина не побудована на чистій, шляхетній, мудрій любові, коли в родині нема елементарної порядності, тоді в дитячому серці народжується озлоблення, жорстокість, байдужість до людей, іронічне ставлення до будь-якого повчання старших, зневіра в ідеал, цинізм.

Сучасне виховання дуже ускладнилось через величезні зміни в багатьох ділянках нашого життя, зокрема ускладнилось пластове виховання в умовах діаспори. Виходити успішно з його складностей неможливо без одночасного виховного процесу, вміло налаштованого не тільки для дітей, але й для батьків. Хоч наші батьки мають змогу користати з найновіших осягів педагогічної літератури чужими мовами, але, як це ствердив К. Ушинський, у кожного народу є свій власний особливий ідеал людини, який відповідає його психіці, вимогам його суспільного життя. Він каже, що “виховні ідеї кожного народу просякнуті національністю більше, ніж щось інше, просякнуті до того, що неможливо перенести їх на чужий ґрунт”. Тому й українська педагогіка повинна будувати систему виховання на

знанні народної психології, історичного розвитку народу, на таких звичаях і традиціях, які найефектовніше діють на розум і серце наших дітей. Ось, наприклад, відомо, що українська надмірна чуттєвість, чи радше перевага чуттєвості над розумом, може стати благословенням тоді, коли вона зрівноважена. Маємо багато прикладів того в житті й в літературі. Такі чуття, як любов, дружба, мужність, ненависть, ворожість, страх, жорстокість, злорадність, меншвартість, честолюбство, можуть стати неоціненною творчою силою в поєднанні з розумом і волею. А плекання волі й розуму — це затяжний процес, що вимагає багато зусиль, заходів і праці.

Моральне здоров’я родини ґрунтується на певних закономірностях, що їх повинні всі члени родини доцінювати. Батьки для дитини — це перше наочне уявлення про людину, яке відкривається перед дитиною, як тільки вона починає пізнавати світ. В образі батька й матері дитина відкриває для себе перші поняття про те, що гарне і добре в поведінці людей, що бридке і погане. Моральна стійкість, ідейне переконання в дітей немислимі, якщо їх не плекають дома батьки. Роля родини ніким не замінна у процесі виховання дитини, у процесі дитячого фізичного, психічного, інтелектуального, морального й релігійного розвитку. Дитина мусить розуміти стиль життя батьків, а батьки повинні знати, що на їхніх дітей впливає багато різних зовнішніх, позадомашніх чинників.

Невипадкового, що Об’єднані Нації проголосили цей 1979-ий рік Міжнародним Роком Дитини, не випадково народи звернули увагу на потреби дитини, на те, щоб не тільки в цьому році, але й в наступних десятиліттях присвятити справі виховання дітей багато-багато більше уваги, ніж це було досі. Бо прикладів розкладів у родинах надто вже багато, надто багато дітей нещасливих, затроєних непосильними для них почуттями й думками у зв’язку з розвалом родини з вини безвідповідальних батьків.

Міжнародний Рік Дитини повинен спонукати нас присвятити нашій дитворі й молоді якнайбільше уваги, зосередити зусилля для справи їхнього виховання. Про деякі проекти виховних акцій читаємо в пресі. Але, крім виявів діяльності окремих організацій чи українських осередків, ми повинні зацікавитись як загал, щоб виконати те з плянів, що є досі тільки в теорії та що є передумовою успішного морального і національного виховання.

Онтарійська порадня в справах багатокультурности, публікуючи свої пляни щодо Інтернаціонального Р. Дитини, подає ряд сугестій, — як школа, довкілля і дім у тісній співпраці можуть створити добре виховне середовище для дітей. Особливу роль повинні відіграти вчителі. Порадня радить вчителям використовувати кожну нагоду, щоб познайомлювати учнів з героями, осягами й культурним вкладом у спільноту етнічних груп Канади, бо це впливатиме на скріплення гордості дитини за історію й спадщину її народу. Це сягає глибше до душі дитини, говорить їй більше, ніж сама тільки пісня і танець про культурну спадщину якогось народу. Порада вчителям відвідувати церкви та інші дома молитви, щоб пізнати красу релігійних вірувань і обрядів інших народів. Плянє порадня зустрічі з церковними провідниками, щоб познайомлювати їх і пізнавати самим середовища, в яких живуть і виховуються їхні діти.

Крім шкіл, всі організації (Бойскавти, Гіrlс Гайдс, ІМКА, ІМГА) повинні мати відповідні програми для дітей імігрантів — уважає згадана порадня — щоб ті діти могли вповні використати самі й поділитися з іншими дітьми культурними здобутками своїх народів. Провінційний уряд обіцяє постачати в потребі доповідачів клубам, парафіям, організаціям, які можуть з'ясовувати всі проблеми, з якими зустрічаються діти імігрантів, щоб оминути ті небезпеки для здорового психічного й морального виховання дітей, з якими діти зустрінуться, якщо не розумітимуть добре нових обставин.

Уряд може допомогти організувати різnorodні акції — такі, як виготовлення відповідних фільмів, програм в Онтарійському Науковому Центрі, на тему “Дитина в багатокультурному середовищі”, фільми для батьків про те, як діє на них і їхніх дітей іміграція та чуже середовище. У пресі будуть з'являтися різні матеріяли з різного роду інтерв'ю з дітьми про їх успіхи, невдачі, потреби, бажання тощо. Справа настільки важлива для добра дитини, що нею треба поважно зайнятися.

Як бачимо, що хоч тягар виховання спочиває на батьках, багато може і повинна зробити для дітей і спільнота. Але найбільша відповідальність — це дім, батьки. Вони мусять зрозуміти, що без їх вкладу у виховання нічого не можуть зробити ні школи, ні організації. Вони мають завжди знаходити відповідний час для дітей, щоб в родині була тонка, інтелігентна,

сердечна чутливість до них, і до всіх в родині. А тоді й діти будуть віддячуватись тим самим. Щоб батькам допомогти збагнути таємниці батьківської педагогіки, перше, що ми в Пласті можемо й повинні зробити — це дати їм відповідну лектуру, зорганізувати доповіді на виховні теми. В Канаді є великі можливості користати з допомоги багатокультурної порадни, з допомоги провінційного уряду. Треба слідкувати за її дією і своєчасно використовувати пропоновані можливості. Згадаємо дещо з можливостей:

- 1) поповнення бібліотек відповідною літературою для дітей,
- 2) уможливлення окремим особам і організаціям користати з відпочинкових центрів, з їх спеціальних улаштувань, а 16-20-річним юнакам мати в них працю,
- 3) будуть виготовлені матеріяли й проведені вишколи для інструкторів тіловиховання в початкових школах,
- 4) підготовляється брошура з вишкільними матеріялами для батьків, — як провадити дітей (якими методами) важливість раннього дитячого віку, як бавитися з дітьми; будуть курси для вчителів — покращання якості їх праці з дітьми та співпраці з батьками,
- 5) буде видана брошура на тему: “Десять способів святкування ІРДитини”,
- 6) у підготовці такі праці: “Дитина і гра”, “Діти і мистецтво”, “Діти та їх спадщина”, “Діти — члени спільноти”; виготовлені будуть фільми — один з них “Дитина в різних ситуаціях” і “Підходи до дитини, залежно від різних аспектів”,
- 7) в мистецькій галерії в Кляйнбургу б. Торонта була вже виставка картин на тему дитини; в Королівському Онтарійському Музеї буде ляльковий театр і виставка ляльок різних народів,
- 8) у ботанічному городі в Берлінгтоні буде навчальна програма про рослини і тварини, щоб діти могли краще пізнати природу, могли її любити й шанувати; будуть прогулянки і лекції та покази того, як рослини збагачують наше життя,
- 9) буде серія концертів і тіловиховних показів для дітей,
- 10) учні початкових і середніх шкіл подаватимуть свої проекти відзначування ІРДитини,

11) цілий ряд конференцій, курсів про потреби здорових і хворих дітей організує інститут педагогіки.

12) під час "Дня державности" (Dominion Day) в Торонті буде дитяча частина тих святкувань; буде виставка картин, скульптур і фотографій на тему дитини.

Це тільки дещо з багатой програми на ІРДитини, що їх подає Канада.

Доцільно і нам виготовити пляни та подати сугестії про форми святкування УРДитини.

Коли мова про УПС, уважаємо що перше, що ми можемо і повинні зробити — це виготовити ряд доповідей на приблизно такі теми: "Моральна культура і діти", "Як знайти шлях до розуму і серця дитини?", "Домашнє дозвілля наших дітей", "Як діти стають громадянами-патріотами свого народу?" "Виховання волі", "Мудра любов до дітей", "Духова діяльність підлітків", "Самоосвіта", "Ставлення дітей до батьків, рідних, близьких", "Ласкавість і покарання у вихованні". Зацікавлених і охочих просимо зголошуватися до помочі в опрацюванні цих чи інших подібних тем до збірника матеріалів для батьків.

Виготовивши такі матеріали й довівши їх до свідомости батьків, ми допомогли б родинам хоч якоюсь мірою розібратися у складностях їх завдань; а одночасно й самих авторів пропонуванних праць спонукало б ще поцікавитись широкою проблематикою і формами виховної праці, які зокрема в УРДитини такі багаті й популярні.

Уважаємо, що сеніори виконавши це, заактивізуються і в інших формах діяльності Пласту, а з тим почуватимуться тісніше пов'язаними з долею нашої організації.

"Мова — є сповіддю народу". Словник — явище ідеологічне, явище політичне.

Питання мови, її культури, її розвитку — одне з найгостріших, найактуальніших питань.

Слово зброя, якою ми служимо народові, що нас породив, вигодував. Мова — втілення думки. Що багатша думка — то багатша мова. Мова чудотворне знаряддя у нашій боротьбі.

(Микола Руденко)

Ольга Козак

ПРО ДІЮ ПЛАСТОВОГО СЕНІОРАТУ У ВАШІНГТОНІ

Улад Пластунів Сеніорів (УПС) — інтегральна частина Пласту, четверта його організаційна формація для здійснювання завершуючого етапу пластування (із правильника УПС). Цей правильник говорить: "Якщо на даному терені живе група пластунів сеніорів, вона може творити осередок праці, обрати свій провід і вести пластову діяльність".

Такий осередок праці УПС діє у нас. Ми вступили в друге десятиріччя існування на терені Вашингтонської станиці. Ми ростемо — хоч ми не новаци й не юнаки. Ми ростемо кількістю, бо від початкової цифри 17 нас сьогодні 43. Ми ростемо дружбою, знанням, зарадністю, досвідом, — бо самовиховний процес для пластуна не знає віку і не кінчиться ніколи (як довго ми беремо участь у "пластовій мандрівці"). Ми стараємося здійснювати набутий у Пласті досвід та шукати й відкривати новий за словами Симоненка: "Хто сказав, що вже все відкрито — нащо ми народжені тоді?"

Ми відбуваємо наші сходи Осередку, щоб зорганізовано зустрічати все те, що пов'язане зі справами нашої Станиці, нашого Пласту та нашої спільноти.

Сеніори нашого Осередку працюють у складі Станичного Проводу як новацькі й юнацькі виховники, як діловоди і члени матерніх куренів, як учителі на українознавчих курсах та в інших громадських установах.

Проте першою й основною метою нашою є виховання нового "пластового люду". Наша пластова присяга зобов'язує нас утримати ідею Українського Пласту чистою змістом і формою — це велике і почесне завдання УПС.

У загальному спостерігаємо, що наслідки виховної праці й у нас незадовільні — тому нашим обов'язком є шукати причин цього з повним почуттям відповідальности та повним зрозумінням усіх хиб і занедбань, а одночасно їх справляти з пластовим оптимізмом і вірою.

До нашого гурту запрошуємо всіх тих сеніорів, які живуть на нашому терені та десь самотою "гублять" свої пластові кроки. "Ходіть до нас, ростім, ділім усі радощі й турботи, зусилля й осяги разом!" Бо доля Пласту — це наша доля, і відповідальність за неї несеми ми.

Заввага: Редакція радо помістить відгуки сеніорів та батьків на повищу статтю.

Виховні проблеми новацтва

1979 — РІК ДИТИНИ

1979-ий рік — Міжнародний Рік Дитини. Він — рік і української дитини. У нашій діаспорі покликані центральні, крайові і місцеві комітети, однак вони знову ж гуртують тих людей і ті організації, які постійно займаються дітьми — світличками, новацтвом, музичними шкілками. А треба, щоб ціла українська громада — зі всіма своїми організаціями і діями — звернула в цьому році більше енергії, сили, уваги та фінансів на потреби української дитини.

У 1979-му році, на добрий лад, ми повинні б повідкривати школи українознавства і світлички скрізь, де тільки є українські люди, ми повинні б видати принаймі 10 чудових ілюстрованих книжечок, 2-3 платівки з творами для дітей, заініціювати, зфінансувати і післати в роз'їзд чи то ляльковий, чи звичайний театр з виставами для дітей, влаштувати табори або "кінець тижня" скрізь, де є українські діти, які не належать до організацій, що влаштовують табори...

Пласт як організація, яка постійно займається дітьми, повинна посилити в цьому році свою працю з новацтвом та молодшим юнацтвом. Але ж не лишаймо це тільки на тих, що ведуть їй цілий час — на виховників. Зробім і ми всі якнайбільше можливого, щоб цей рік — Рік Дитини — залишив якийсь корисний слід на майбутнє. Бож така його мета.

А потреби великі, і виховники самі не дають ради. Тут можуть виявити себе курені УСП і УПС, Осередки Праці та всі ті, які можуть чи хочуть, а й ті, що не дуже хочуть, але можуть. Ось піддано деякі проекти:

- Влаштувати виставку рисунків дітей у даній місцевості з відкриттям чи закриттям, з легкою програмою, на яку запросити дітей міста, уфундувати гарні нагороди для найкращих.

- Влаштувати в Пластовому Домі "День дитини" з легкою веселою програмою, на який запросити дітей.
- Порозумітись із ОПЛДМ і уфундувати видання одної книжки для дітей.
- Взяти під опіку котрусь із шкіл у Південній Америці й багато, багато інших.

Як багато можна б зробити куренями! Але тут потрібно ініціативи з боку курінних проводів.

О. Ю.

**

Роман Юзенів

ГІЕРОГЛІФИ І УКРАЇНСЬКА ДИТИНА

Останньої суботи я мав нагоду відвідати широко розклямовану виставку короля Тута, що саме тепер відбувається в Метрополітальному Музеї Модерного Мистецтва в Нью-Йорку. Я хотів особисто побачити її і переконавшись, чи захоплення нею виправдане, чи сама виставка — справді та подія, якої не можна проминути.

Побачивши цю виставку пам'яток, що їх знайдено в могилі фараона Тутанхамена, мої перші враження були "фантастичні" і "захопливі". Я був зачарований захопливою красою античних пам'яток (багато з них різьблені з золота), яким вже понад 3,000 років.

Багато пам'яток з гієрогліфами — єгипетським символічним (картинним) письмом, що, крім іншого, розповідають історію Єгипту, його завоювання та історію життя молодого фараона. Сотні тисяч очей розглядали ці гієрогліфи під час тури виставки в США. Їх можуть відчитати тільки археологи-науковці, а їх зміст для широкого загалу затрачується, пропадає.

Стародавня мова Єгиптян не перемогла плину часу. Вона — мертва мова, її не вивчає ніхто, про неї згадують тільки історичні книжки.

Колись ця мова панувала в античному світі. Сьогодні великих осягів єгипетських фараонів публіка не завважує. Ми бачимо гієрогліфи, але їх не розуміємо. Про це говорить вислів: "Це все, як грека для мене".

Я прочитав книжку "Україна моїх блакитних днів" відомого маляра Олександра Грищенка. Автор пише, що він виставив малим хлопцем в Україні. Книжка написана простим, вражаючим стилем. Перший раз у моєму житті я справді відчув і зрозумів — що дає нам проживання в Україні.

Під час читання я натрапив на багато слів і висловів, що я їх не розумів. В мене батьки такі, що завжди знайдуть час сісти зі мною й пояснити українські вислови, яких не розумію.

Але що станеться з дітьми в майбутньому? Чи стане українська мова для них гієрогліфами, зовсім чужою мовою? Така доля чекає й українську мову?

Правда, це багатозначний закид (з боку старшої української генерації), що українська молода генерація сьогодні говорить майже завжди по-англійськомu, що читає дуже мало українських книжок. Це також правда, що багато молодих українців зневажливо відноситься до української спадщини. Загально відомі їх коментарі: "Пощо мені читати українські книжки? Це мені дуже тяжко". "Пощо я маю передплачувати українську пресу?" Або: "Хай хтось іде на концерт Шевченка, — я надто втомлений".

Ми завжди думаємо, що нам не треба працювати над тим, щоб бути українцями. Ось типові припущення: "Завжди будуть українські часописи, періодики і книжки"; "коли ж будемо мати дітей, вони будуть відвідувати українські школи".

Це може бути, а може й не бути.

Але як ви будете почуватися, коли ваша дитина витягне українську книжку з полиці й скаже: "Тату, це справді смішні літери — якою мовою це написано?"

Відзначування 1979 року як Року Української Дитини може бути на різні лади. Юначки (пластунки віком 11 до 17 років) II Куреня УПЮ-ок у Нью-Йорку провели одногодинну інсценізацію казок та ігор для новачок (дітей від 7 до 11 років).

Старші дівчата під проводом Марти Івашків драматизували завжди актуальну казку "Ріпка", а потім забавлялися, читали казки і співали з молодшими дівчатами, а це дуже їм подобалося.

Юначки з II-го Куреня УПЮ-ок збирають українські книжки і 6 квітня висилатимуть книжки й одяг українським

дітям у Бразилії. Юначки з цього куреня дають нам добрий приклад — кожний з нас може зробити малий добрий вчинок для українських дітей, і діти матимуть з того користь.

Відділ 78 Союзу Українок Америки у Вашингтоні улаштував 25 березня забаву для дітей п. н. "Червона шапочка". У програмі були ігри, висвітлювання прозірок і перекуська.

Ми збираємо інформації про форми відзначування Року Української Дитини. Якщо у вашій місцевості відбулися відзначування цього року, маєте пляни, ідеї, уяву, як це провести, присилайте інформації до "Українського тижневика".

Перекладено з англійської мови. Стаття поміщена в

"The Ukrainian Weekly",

30 Montgomery St., Jersey City, N. Y., 07302 USA

Ірина Баєр

РОЗВИТОК ДИТИНИ

(Продовження доповіді, що була поміщена у ч. 56 ПШ)

III. ШКАНДИБАННЯ: ВІК 2 і 3 РОКІВ

Дитина між другим і четвертим роком вже не є залежна в виборі місця перебування від дорослих, вона мобільна, вона не є немічна, але вона не є справді соціально розвинута й незалежна. Не зважаючи на це, спроможність ходити незалежно дуже чітко вказує на різницю між немовлям і дитиною, яка шкандибає. Покинувши непевність ходження немовляти, дитина біжить усміхнена та самовпевнена, вона любить переносити подушки, іграшки. Дитина залюбки роздягається і одягається, хоч її м'язи на руках не є ще вироблені. Вона настирлива, вона полощить метеликів і пташок, насліпо вибігає в незнайомі алеї.

Спостерігаючи нову дитячу експансивну поведінку у віці шкандибання, бачимо, що розвиток дитини наглядніший. Її улюбленим зайняттям стає досліджування, мовлення, називання предметів, кольорів, звуків, запахів і людей. Вона також любить групувати речі такі, як: іграшки, одяг, книжки та все

ужиткове. За ці два роки словник дитини зростає від 270 до понад 1,500 слів, а речення з п'ятьох слів для дитини чотирьох років є звичайним.

У цьому віці дитина в соціальній поведінці удосконалюється. Тепер вона звертається до інших дітей, хоче бавитися з ними, але покищо вона ще успішно не спроможна бавитися з іншою дитиною. Вона вишукує зайняття поміж ровесниками у грі, наслідуючи інших, але ще не може з іншими дітьми кооперувати.

Не зважаючи на те, що в цьому віці дитина пробує себе виявити, вона під багатьма оглядами залишається таки немовлям. У неї є наліг тягнути все до уст, спробувати смак речей. Якщо вона віддалиться від мами, побачивши, що вона сама, навіть попадає в паніку. Незнайоме лице може спонукати дитину до втечі.

Особовість і соціальний розвиток

У цьому дуже активному періоді дитяча особовість щораз більше уvidатнюється для її батьків. З'являються риси характеру. Батьки починають пізнавати дитину, як комплекс індивідуальності. Дитина з наполегливістю виявляє свою окремішність, бажає щораз виразнішої незалежності.

Тому що в тому віці маля весь час перебуває близько дому, родина має на нього великий вплив. Його батьки, а також брати й сестри грають дуже важливу роль у розвитку й спрямуванні його особовості. Їхнє відношення до дитини у великій мірі залежить від того, що маля саме думає про себе, чи воно незалежне, чи стримане, компетентне чи некомпетентне, побажане чи зігнороване. Відповіді батьків на запитання дитини, наприклад, можуть довести маля до збільшення допитливості в нього, а може бути й навпаки, — збудити байдужність і стриманість у запитаннях.

У цій частині доповіді будемо аналізувати вік 2-4, персональність дитини і її усупільнення з двох перспектив. Спочатку аналізуватимемо впливи батьків, коли вони домінують: загальну атмосферу дому, яку творять своєю поведінкою з дитиною батьки; далі — ідентифікація дитини з одним з батьків; ступінь залежності дитини від батьків — наскільки дитина її відчуває; рівень і тип агресивності, яку виявляє дитина. Тоді щойно ми торкнемося проблеми розвитку дитячої особовості.

Домашнє довкілля

Треба сказати, що взаємини між батьками й дитиною під багатьма аспектами залежать від того, чи в родині є ще інші діти, крім наймолодшої. Взаємини кожної дитини в родині з батьками залежать від того, на якому становищі та дитина є в родині. Наприклад, відомо, що батьки більше керують дитиною-первістком, ніж тією, що народилася пізніше. Також батьки й сподіваються більшого від дитини-первістка й трактують її непослідовно. У висліді різної поведінки батьків діти одних і тих самих батьків різняться своєю поведінкою. Перваки мають нахил до близького зв'язку з батьками, нахил поводитися як малі-дорослі, щоб подобатися батькам. Чергові діти тих самих батьків, навпаки, поводяться по-дитячому. Вони звичайно стають надокучливими супроти своїх братів і сестер. Не живаються вони з батьками надмірно й протестують більше проти обмежень. Це треба пам'ятати, маючи на увазі домашнє середовище, що в родині, де є більше дітей, ніж одна, поведінка і батьків, і дітей набагато різниться від тієї, в якій є одиниця.

Утотоження (ідентифікація)

Утотоження — це процес, у якому дитина прибирає риси іншої людини, звичайно батька чи матері. В загальному психологи годяться, що утотоження — це база, на якій розвивається дитяча особовість і поведінка в довкіллі.

Щоб дитина могла уподібнитися до когось, той хтось мусить відповідати двом вимогам. Перше — та особа мусить мати у своїм характері й поведінці ті вартості, які дитині подобаються. Це може бути: сила, вмілості дорослої людини — вони спонукують дитину обрати собі відповідну особу за зразок до наслідування. А друге — дитина мусить піддатися бажанню присвоїти собі певного роду емоції і фізичні риси особи, до якої вона утотожнюється. Пересічна дитина адорує свою матір або батька як тих, хто обдаровує її теплом і любов'ю, тих, хто імпонують дитині своїм вміннями і має такі містерійні речі, як гроші, за які можна придбати для дитини цукерки, морозиво, що їх вона так прагне. І не тільки те знає дитина, що батьки мають ту силу й спроможність, але вона розуміє, що саме такої в неї нема. І дитина прагне цього всього, зокрема тих рис батьків, що їх вона уважає за позитивні й побажані.

Зокрема важливим є те, що дитина прагне особливих прикмет у своїх батьків — прагне їхньої сили й можливостей, тому й наслідує поведінку батьків. Можливо, що маля, наслідуючи батьків, засвоює їхні прикмети. Тож для 2-4 річного маляти утотожнення не є тільки наслідування чиєїсь поведінки, але в певному сенсі ставанням особою. Через те, що дитина асоціює виховників-батьків із своїми власними позитивними почуттями, вона дістає за це немов заплату, її бажання ідентифікації з батьком чи мамою сильнішає. Тому хлопчик, що його батько великодушний і приємний з вигляду, правдоподібно буде хотіти бути подібним до нього куди більше, ніж той, батько якого вибуховий, зимний і відлюдок.

Ідеальне становище для заіснування утотожнення є тоді, коли обое батьки є виховниками й згідні щодо трактування дитини. У віці шкандибання дитині краще, коли вона не мусить вибирати, до кого їй уподібнюватися, а обере того з батьків, хто має більше рис, які маляті відповідають. Період цього обирання моделю для ідентифікації буває різний щодо часу і ступеня уподібнювання. Більшість дітей, проте, спонтанно починають утотожнюватися сильніше з особою своєї статі, бо їм легше наслідувати прикмети хлопчикові — тата, а дівчинці — мами. Маля не відразу починає утотожнюватися з одним з батьків, оминаючи другу особу. Навпаки, хлопчик, хоч він чітко виявляє свою мужеськість і заповідливо ідентифікує себе з батьком, також утотожнюється з мамою в основних і суттєвих її прикметах.

Утотожнювання — це тривалий процес. Маля 2-4-річне часто має завваження щодо поведінки свого моделю чи щодо речей, спільних йому і батькам. Дівчинка завважує, що її сукенка чи дощовик подібний до маминого. Хлопчик завважив, що він має черевик чи зачіску подібну до татової. Під час росту й розвитку дитини ці елементи утотожнення глибоко втілюються у дитячу особовість; але згодом дитя відчуває утотожнення з батьком чи мамою, залишаючи збоку подібність своєї зачіски чи черевиків — важливих чинників, що давніше були для неї доказом утотожнення. Ступнево наслідування поведінкою стає частиною особовості дитини, вона наслідує мимовільно й зворотно. Роками дитя утотожнює себе, сприймаючи ціх батька чи матері, їх манери — як вони ходять, говорять та навіть як п'ють з горнятка.

У віці 3-4 років особливо дитина обирає батьків за свої перші моделі, але потім вона може шукати інших людей поза родиною. Дитяча спроможність вбирати в себе щораз більше прикмет зростає, бо ж внутрішня організація дитини стає певнішою і чіткішою. У тому самому часі вона поширюється в дитячому садочку й під час забав дитини на вулиці. Часто маля хоче бути подібним до дідів чи бабусь своїх або до улюбленого дядька. Звичайно, щоб стати моделем маляти, це мусять бути люди, яких дитина подивляє і в певний спосіб подібна до них.

Агресивність

Агресивна поведінка 2-4 річного маляти звичайно виникає внаслідок натиску на нього в періоді усупільнення. Наприклад, у 3-му році докучливе тренування дитини щодо вживання туалету й інші вимоги послуху можуть викликати нервовість, вибухи й словні реакції супроти батьків. Діти вживають поганих слів, сваряться, лаються тощо. У четвертому році суперечки з ровесниками викликають агресивну поведінку й негарну мову. Якщо дитина більше пристає з ровесниками, вона попадає з ними в конфлікти. Цей зразок соціальної агресії сильнішає з дозріванням дитини. Така агресія, як обмова або понижування когось, з віком посилюється у мові, переходить у дальше життя, скріплюється та проявляється в дорослому житті людини.

Спосіб, яким дитина виявляє свою агресію, змінюється з ростом. Спалах нервовості — найпоширеніший вид агресії 3-річної дитини і молодшої, — може залишитися й до кінця третього року. Між 2 і 4 роком словна агресія зростає, а це віддзеркалює розвиток мови. Хоч спалахи нервовості зменшуються по 3 році, зусилля набуті мовну й фізичну змогу відпла-ти кривдам зростає з віком.

Розвиток “я” дитини

Перейдемо тепер до аспектів розвитку дитини, в яких дитяча внутрішня пізнавальна здібність спрямована найбільше на розвиток свого “я”. Дитяче поглиблене прагнення самостійності є в осередку бажань Воно необхідне дитині, щоб вона могла усвідомити своє власне існування. Коли дитина починає пізнавати сама себе, щоб самостійно вирішувати й з тими рішеннями жити, цим способом вона усвідомляє, якою люд-

ською істотою вона є чи буде. Розвиток “я” потребує великої дози непевного експериментування з обстоюванні своїх прав і свого вибору.

Розвиток дитячої індивідуальності входить у гострий фокус (зосередження), бо вже тепер дитина має свої власні властивості, поводить на свій лад. Ці особливості дитячої поведінки виявляються у взаєминах з іншими, у способі трактування інших, у думанні, говоренні й у забавах. І тоді, коли інші пізнають дитину, її характер, то цей контакт її з іншими людьми і предметами ступнево допомагає дитині пізнати саму себе як своєрідну істоту. Це пізнання самої себе й своєї своєрідності поглиблює її відчуття своєї самостійності. Процес цей є наглядний у характеристичних зайняттях дітей цього віку. Наприклад, дитина, що пізнає себе в дзеркалі, дослівно “бачить” себе як окрему автономну особу. Коли маля починає дбати про свій власний образ, воно вперше може казати про себе в третій особі: “Там є Олень”. Часами це друге “я” може зажурити дитину й одночасну дати їй приємність відчуття себе самої.

Дальшим доказом такої внутрішньої організації дитячого “я” є мова, якою маля себе ідентифікує. У віці 2½ чи 3 років діти роблять великий прогрес у мові. Близько третього року діти починають вживати слово “я”, говорячи про себе. Дуже трудно наголосити, наскільки це важливе для дитини, щоб вона відчула саму себе.

У віці 2-4 дуже поширюється дитячий концепт свого “я”. Це виявляється у спеціальних висловах, що їх діти пов’язують з собою. У віці 2 чи 2½ років дитина сприймає тільки деякі вислови, а деякі виразно відкидає. Коли ж дитина збагачує свій концепт “я”, вона приймає більше назов для себе. Наприклад, батько оповідає, що його синок заявив: “Я є малий хлопчик!” Коли ж батько побачив, що синок має на голові кавбойську шапку, він додав: “Ти є кавбой”. Хлопчик вибухнув: “Я не є кавбой, я є маленький хлопчик!” Маля не могло себе утожнити з кавбоем. Коли ж кілька місяців синок знову вдягнув шапку, тато знову сказав: “Ти є кавбой”, тоді синок відповів: “Де є мій кінь?” Така градація реакцій дитини висловами спичинена, мабуть, розвитком усвідомлення свого “я” детальніше і в багатьох розмірах. Щобільше, коли коли дитина пізнає синоніми й загально поширюється її словник і мовлення стає

жартівливе, повніше, вона поширить свій репертуар висловів для себе самої.

Відчуття автономії у дітей 2-4 р. також виявляється у виборі всього для себе у кожній сфері життя. Більшість цих виборів дитина робить тому, що в неї зроджується потреба виявляти свою волю в протиставленні до волі батьків. Таку поведінку називають “негативізмом” (заперечуванням), вона виявляється словом “ні”. Якщо дати дитині її улюблену їжу, вона може її відсунути. Коли просити її на прохід іти ногами, вона захоче бути у возику. У цій стадії дитячого розвитку дитина мусить мати свій власний спосіб у всьому. Якщо її воля буде заперечена, чи вона буде відчувати, що її рання незалежність загрожена, дитина може протестувати, боронитися безвольністю чи непохитністю, кусанням, копанням, втечею, або буде вибухати з усією силою поденервування. Як правило, коли батьки на це zareагують емоціями, маля відповість тим самим. Найважливішою причиною такої поведінки дитини є те, що вона хоче виявити своє почуття окремішності від батьків. Дитина, розвиваючи своє почуття окремішності, виявляє його, уподібнюючи свою волю протиставленням її батьківській у відплаті. Розвиваючи свою автономію, дитина наполягає на тому, щоб самостійно вибирати речі й свою активність, хоч часто це й не подобається батькам. Речі й активність можуть бути безглузді. Проте для дитини вони мають великий сенс, бо це її власний вибір.

IV. РАННЕ ДИТИНСТВО: ВІК 4 до 7

Роки від 4 до 7 можна розглядати як перехід між розсіяним, нелогічним думанням дитини віку 2 до 4 і систематичним, практичним думанням дитини 7-річної. Зріст мовних спроможностей, що виявляється в цьому періоді, дуже важливий фактор у розвитку дитячої інтелігенції. Дитина ступнево вчиться передавати свої відчуття словами, не тільки образами. Слова стають точніші, вони висловлюють те, що дитина переживає під впливом зовнішніх спонук, дитина може передавати словами різниці поміж подіями й речами. Скріплюється увага, розвивається пам’ять, збагачується словник. Осуди, спроможність розв’язувати проблеми розвиваються разом з ростом справності мовлення, багатства образів, концептів і логіки правил, що цим усім порядкують.

У віці 6 чи 7 пересічна дитина готова до початкового навчання у школі, спроможна вивчати техніку читання й арифметику. Навіть перед цим віком природа її думання і зацікавлення дитини світом уможливує здобувати знання в різного типу освітніх закладах.

Особовість і соціальний розвиток

Перед 4 роком дитяча персональність і соціальний розвиток зумовлені домом і домашнім довкіллям, так само як і особливість темпераменту. В періоді 4 до 7 р. дитина починає перебувати більше поза хатою, а у висліді того багато нових місць, людей подій, досвідів починають відігравати важливу роль у її житті. Під час цього періоду, що його часом називають переходом до дитинства, дитина переходить у позадомашнє середовище — сусіди, дитячий садок, передшкілля і громада. І вона зустрічає не тільки нових дорослих, але також своїх ровесників. Ці позадомашні люди, ситуації і місця мають глибокий вплив на формування її особовості і соціальної поведінки.

Однією з маркантніших цих поведінки дитини цього віку, яка відрізняє її соціальну поведінку від поведінки 2-4 річних — це те, що в цьому віці діти частіше і охотніше готові перебувати з ровесниками, ніж з дорослими. Діти до 4 року переважно концентрують своє життя в хаті й тому мають мало досвіду із спілкування з іншими дітьми, за винятком своїх братів чи сестер. І через те, що вони у періоді розвитку свого пізнавального сенсу мають труднощі пізнати бажання, почуття чи погляди інших людей, тобто бракує їм тієї здібності, що така важлива для успішних соціальних взаємин. Після четвертого року життя, проте, діти починають доцінювати співжиття з ровесниками. Вони бачать, що їм треба навчитися нових стосунків і поведінки, щоб уможливити справжнє співжиття в групі, яке не тільки добре для інших, але вимагає вкладу від кожного. Роки між 4 і 7 ведуть в цьому напрямі.

В дальшому ми зосереджуємося на зміні, що її роблять діти, послаблюючи перші вузли свої з батьками, а нав'язуючи нові з ровесниками і дорослими поза домом. Ці нові зв'язки часто стаються в системі шкільній (дитячий садок, передшкілля, школа). Висліди з того будемо обмірковувати.

Тому, що діти входять у групові зайняття, вони швидко пізнають, що мусять пристосуватися до інших дітей і співдіяти

з ними. Наслідком того можуть витворитися індивідуальні різниці. Деякі норми поведінки з домашнього середовища будуть скріплені, інші ні. Дитина змушена буде під натиском змінити дещо в поведінці. А також вона матиме нові моделі для наслідування та утотожнення. І без сумніву відкриє, що інші діти можуть мати свою мету, яка буде суперечна до її мети, матимуть також свою власну волю, і це відкриття без сумніву доведе до конфлікту. Ці конфронтації і непогодження, на думку педагогів, настільки важливі, що не уступають місця іншим виховним проблемам, що їх має дитина.

Типове у поведінці дитини, що може скріпитися у дитячому садку, це усіма визнана потреба ділитися з іншими. Уміння ділитися з іншими засвоєне дома, принесене в школу, знайде відповідну оцінку дорослих і буде прийняте ровесниками. І тут скріпиться. Звичка, яка може бути послаблена, це егоцентризм, який виявляється у вимозі дитини мати завжди упривілейоване місце у грі. Якщо дитина наполягає, що м'яча у грах кидати завжди їй, така дитина залишиться поза групою і буде змушена передумати свою поведінку та її змінити.

Так як дитина навчається кооперувати й ділитися з іншими, співживучи в групі, так само вона пізнає основи змагання (компетиції). Дуже скоро вдома дитина виявляє вже ознаки охоти змагатися з іншими — з одним з батьків за похвалу і любов мамі чи тата або змаг з братами й сестрами за любов від батьків. Але зовсім інший рід змагучи починається і зростає тоді, коли дитина входить у групу ровесників. Тепер, хоч дитина може ще змагатися за ті самі нагороди — признання від старших, наприклад — дитина бореться за успіх і місце у групі ровесників поза домом. Кожному відомий впевнений крик дитини — “Мій краший, ніж твій!” чи “Моя гарніша!”, і так у словній битві, в яку вона вкладає свої власні здібності й уміння, дитина виявляє настільки своє бажання виграти, наскільки їй дозволяє її словник. Така поведінка — це вияви компетиції.

Суперництво, хоч часом виявляє ознаки деякої агресивності, проте не є тим самим, що агресивність. Змагання може справді бути близьке до співпраці: двоє дітей, які змагаються одне з одним в одній ситуації, можуть дуже приязно й соціально співпрацювати в іншій ситуації. Агресивна поведінка, з другого боку, майже протилежна до кооперації, зокрема в ран-

ньому віці, коли вона виявляється фізичним побиттям, попи-ханням, ударами і бориканням. Треба пам'ятати у цій дискусії, що в певній мірі сварливість і погрожування розглядається як типовий для 4-річних, і що 6-річні діти якийсь час дуже емоційні в їхніх реакціях. Сказавши коротко, деякі агресивні форми поведінки уважаємо за нормальні.

Якщо агресивна поведінка є в дитини тоді, коли вона приходить до дитсадка чи до іншої групи, правдоподібно тут вона не змаліє, але залишиться в тій же самій мірі. Справді, більше треба сподіватися того, що вона буде винагороджена, і тому вона стане сильнішою і навіть збільшиться. І якщо її нема в дитини, коли вона входить в групу, дуже можливо, що дитина навчиться її там.

Відомі факти, що коли ровесники допоможуть зміцнити норми поведінки, вони залишаються, а навіть скріплюються в групі. Агресивна поведінка подобається ровесникам, вони її підтримують. Коли дитина піддається або відступає від агресора, цим скріплюються його агресивність. Дослідники стверджують, що дуже часто діти піддаються агресорові — вони його хочуть, погоджуються з його вимогами, які він виголошує, вони пособляють такій агресії, а агресор справді буде знову так само діяти.

Вислід студій каже переконливо, що агресивна поведінка передається. Коли дитина бачить, що вона є жертвою, раніше чи пізніше вона буде реваншуватися; іншими словами — дитина, яка спочатку не встриває в агресивну акцію, може її почати й продовжувати, коли переконається, що вона в бійці успішна. Ці ствердження підтвердять нарікання батьків на те, що діти стали агресивнішими тоді, коли пішли до дитячого садка.

V. СЕРЕДНІЙ ВІК: 8 до 12

Роки між 8 до 12 — це час зросту соціальних взаємин поміж ровесниками. Дитина починає відчувати приємність дружби, вона стає підметом цієї приємності. Нові соціальні взаємини і їх розвиток, можна припускати, становитимуть важливу базу для соціальної поведінки впродовж цілого життя.

Коли спроможність дитини усупільнюватися зростає, те ж стається з її свідомістю усупільнення і з потребою його; зростає почуття потреби приналежності до групи. Тож з при-

ходом шкільного віку коло ровесників стає особливо важливе для дітей і відіграє велику роль у їх соціальному розвитку.

Середовище ровесників — це дуже важливий чинник у процесі плекання соціальних здібностей і форм поведінки. Серед дітей дитина вчиться, як поводитися з людьми її віку, як контролювати чи виявляти свою неприхильність, як ділитися своїм часом і тим, що маєш, як бути провідником інших дітей та як поводитися з дітьми, ставши провідником. У групі дитина часом спостерігає сама себе й усвідомляє, що її внутрішні емоційні реакції, тобто соромливість чи діткнені почуття, не є питоменні їй самій. Знання, що страх її та зацікавлення поділяють інші діти її віку, полегшує стан дитини, зменшує її непевність щодо багатьох аспектів її фізичного розвитку й емоційного життя, яких вона вповні не розуміє.

У групі своїх ровесників дитина продовжує формувати уяву про себе саму. Це відбувається не відразу. Коли дитина спостерігає реакцію свою ровесників на свою поведінку, то на основі їх та її емоційних виявів вона будує уяву про себе саму. Наприклад, вона вчиться зміняти свою поведінку, щоб здобути дружбу товаришів і здобути нових приятелів, Середовище ровесників — це для дитини й утеча й можливість пробувати ґрунт поза обмеженою сферою її родини.

Особовість і соціальний розвиток

Хоч період шкільних років не позначений рисами буйного фантазування в іграх, що таке характеристичне для дошкільного віку, ані не мають діти в цьому віці зацікавлення сексуальними проблемами, яке є у підлітків, вони заподадливо хочуть опанувати реальний навколишній світ. Багато психологів переконані, що це зацікавлення досконалістю реального світу в дітей шкільного віку відіграє особливу роль в розвитку особовості майбутньої дорослої людини. У цьому періоді дитина, правдоподібно, будує систему правил про те, як ставитися до фізичних і соціальних умовин життя. Як повинна людина поводитися в групі людей, особливо ровесників? Що моральне і що неморальне? Скільки автономії і незалежності дитина повинна дістати від відповідного дорослого? Як дає собі раду дитина з тривогами, з розчаруваннями та конфліктами? Всі ці труднощі старається побороти дитина в цьому періоді.

Ерік Еріксон називає цей шкільний вік періодом т. зв. індустрії (працьовитости) у протилежності до меншевартости. Еріксон розглядає кожний період розвитку як есенціональний вислід конфлікту чи “кризи” між двома різними почуттями й бажаннями. Це дитячий конфлікт між приємними почуттями з цієї індустрії (вкладу праці) і неприємними почуттями меншевартости, які Еріксон бачить як чинник, що глибоко доторкає дитячий психологічний розвиток під час цього періоду.

За такого стану дитина стає більше незалежною від своєї родини та спроможна братися до продуктивної активності. Під час цього періоду вона виробляє свої соціальні здібності й закони. Саме цю характеристику дитини (удосконалювання вмінь) Еріксон називає індустрією. Він бачить почуття меншевартости як небезпеку в розвитку, бо хоч дитина удосконалює пізнання реальности, свої фізичні й соціальні обставини, вона може бути zagrożена почуттями пересічності чи невідповідности. Її товариші можуть робити певні речі краще, ніж вона; чи вони можуть здобути кращі соціальні вміння, можуть бути через те популярнішими серед ровесників у групі, ніж вони. Цей конфлікт між почуттям радості з індустрії, з одного боку, і почуття меншевартости з другого — впливають на її поведінку.

У шкільному віці дитина починає формувати свої відчуття, “хто вона є всередині”, і, граючи ролю іншої особи, вона починає формувати враження, якою вона є “всередині”. Вона розпізнає свої емоції — чи вона радісна, чи сумна, відважна чи залякана — і стає уважніша до почувань інших дітей у соціальних взаєминах.

Як вислідну своєї збільшеної свідомости рис особовости дитина починає формувати тривалий образ власної особовости — наприклад, “Я соромлива” чи “Він є мила особа”. У віці від 8 до 12 років дитина стає посилено усвідомлювати собі кожну проблему, яку вона має — свій страх, турботи чи будь-який симптом емоційних ускладнень. Давніше, хоч дитина й виявляла ці турботи у поведінці, в основному вона ними не турбовалася на рівні повної свідомости їх ваги для неї. Деякі письменники говорили про дітей у цьому періоді, що вони мають “Я є я” відчуття, нову себесвідомість.

Діти від 8 до 12 формують нове співвідношення з ровесниками і намагаються поправити реальність свого зростаючого

соціального світу. Самозрозуміло, що деякі це легко переходять, вони люблені й дають собі раду у нових соціальних ситуаціях. Інші менше успішні, переживають відкинення з гурту ровесників, вони в страху й засоромлені. Психологи-дослідники розвитку дитини відкрили в минулому дітей фактори, що вказують на те, як діти пристосовувались до цих нових соціальних вимог.

Знайдено, що дитячі взаємини з батьками впливають на те, як дитина співжить з ровесниками, як вони її сприйняли. Елкінс (1958) звітував, що діти, яких ровесники апробували, виявляють більше вдовolenня із свого життя дома, ніж діти, що їх ровесники не сприймали вповні. Популярніші діти в товаристві мали батьків, що висловлювали задоволення з досягів своїх дітей.

Таким самим важливим у розвитку дитини, як те, як вона відносилася до своїх батьків у родині, є і її місце й пошана до неї з боку братів і сестер. Бувши первістком, а зокрема одиначком, така дитина має багато переваг над тим, що мають діти з родини з більшою кількістю дітей. Первісток має тенденцію бути успішним. Його спосіб думання — як звітують — віддзеркалює відчуття, що світ є упорядкований і раціональний. Ці діти мають значно вищі оцінки в осягах, ніж пізніше народжені.

Чому ж перваки й одинаки так різняться від інших дітей? Одна причина — те, що первак, можливо, має вищий стандарт і можливості до досягів та більше компетентний, ніж пізніше народжені, бож первак має тільки поведінку дорослих, щоб її порівнювати до своєї, а не має старших братів і сестер. Друге припущення те, що первак ідентифікує себе до дорослих радше, ніж до інших дітей, знову ж через те, що він не має старших дітей у родині, щоб себе до них порівняти. Врешті, первак більше правдоподібно приготований до упорядкованого світу. Він дістає інформації від вповні розвинених дорослих, інтелект яких поповнюється їхніми інтерпретаціями світу, а пізніше народжені здобувають більшість досвіду від старших братів чи сестер, які є хоч старші, проте вони діти, зацікавлення світом яких не є послідовні й часто імпульсивні, дитячі.

Бути перваком але не одинаком, це не є щаслива ситуація. Хоч він, правдоподібно, має більше пізнавальних інтелек-

туальних можливостей, ніж молоді діти, він так само має деякі особисті ціхи, які не є дуже побажані. Наприклад, перваки виявляють більше страху перед фізичними небезпеками й перед спортом. Вони переважно менше агресивні, ніж їхні ровесники, мають почуття провини в більшій мірі, ніж діти. Вони перебувають у непропорційно великій кількості як пацієнти в клініках (дитячі поради) та виявляють симптоми нервових розладів більше, ніж діти іншого віку в родині. Розглядаючи розвиток цих прикмет перваків, можна б брати до уваги той факт, що батьки часто непевні й неспосібні у своїх взаєминах з першою дитиною. Звичайно батьки устійнюють певний зразок поведінки до часу народження другої дитини, і тому з цією дитиною вони послідовніші в своїй поведінці.

Молодші діти в протиставленні до старших популярніші й легші в співжитті. Вони мають деякі нагоди бути одинаками. Діти шкільного віку виявляються — як це свідчать деякі студії — дітьми злегковаженими, але в інших студіях думка така, що вони мають надмірну мотивацію для переборення цього легковаження.

Як можна пізнати усі ці різниці в особовостях і емоційних виявах? Один фактор — це те, що первак переживає втрату батьківської уваги тоді, коли народжується друга дитина. А діти народжені після первака ніколи не знають стану одинака; і тому народження другої дитини в родині не є аж такою глибокою раною для них. Інший фактор, що його треба взяти тут до уваги, є те, що первак переживає глибше почуття провини через свою ворожість супроти молодших братів і сестер, ніж це є у пізніше народжених супроти старших дітей. Старші брати і сестри можуть показувати справжню агресію до молодшого суперника, і тим способом почуття ворожості молодших до старших стають оправдані. Але немовля — безпомічна істота, і ураз, що їх відчуває заздрісний старший брат чи сестра до нього, не можна легко виправдати. І так вони накопичуються і виростають у почуття провини.

Діти шкільного віку проводять більшість часу в школі. Після батьків учителі є найвпливовішими старшими в дитячому житті. Діти почуваються добре під впливом любови батьків і любови вчителів. Агресивні владні батьки й учителі викликають агресивність і протисоціальну поведінку в дітей. Щобільше, батько чи вчитель, які більше раціональні й послідовні у своїх

взаєминах з дитиною, мають мирні взаємини з нею, мають довір'я дитини. Непослідовна дисципліна є часто безплідна й без значення. Подібність поміж успішними батьками й учителями вказує, що існують деякі ціхи дорослих, які є успішними у взаєминах з дітьми.

Для багатьох дітей школа може бути прикритим переживанням турботи, а для інших турбота, яка впливає з інших джерел, може мати поважний вплив на успіх у школі. У більшості випадків вислідна переживань турбот на успіхи дитини в школі, здається, походить з зачарованого кола. Джерело турбот тяжко устійнити. Дитина може принести турботу зі собою до школи. Це спричинює її незадовільний вислід навчання, і ця невдача в школі викликає ще більші турботи, які у свою чергу ведуть до дальшої невдачі. І ситуація в школі може спричинити цю турботу; це знову спричинює невдачу. Ця невдача знову веде до турботи, і таким чином це зачароване коло повторюється.

Переживання у школі так само мають у собі дуже виразні пов'язання з самопошаною. Часто є діти, яких особовість не відповідає потребам шкільного середовища. Якщо дитина не має високих інтелектуальних здібностей, наприклад, журиться що про неї інші будуть думати, що вона не має відповідних вартостей, тоді такій дитині можна нанести велику шкоду, коли мова про самопошану. Одна студія звітує, що дітей просили оцінити самих себе — що їм подобається у самих себе, а що ні. Одна четвертина цих дітей висловила, що школа в більшості випадків була більшим джерелом зневаги до себе самих у дітей, ніж те, якими вони народилися.

Чим глибше людина пізнає тонкощі рідної мови, тим тонша її сприйнятливість до гри відтінків рідного слова, тим більше підготовлений її розум до оволодіння мовами інших народів, тим активніше сприймає серце красу слова.

Мовна культура людини — це дзеркало її духової культури. Найважливішим засобом впливу на дитину, облагороджування її почуттів, душі, думок, переживань є краса і велич, сила і виразність рідного слова.

(В. Сухомлинський)

НАШІ ВТРАТИ

Пл. сен. ОКСАНА ГЕНґАЛО ВІДІЙШЛА НА “ВІЧНУ ВАТРУ”

Глибокий смуток і жаль огорнув пластунів і пластунок, а зокрема у Філадельфії, коли розійшлася сумна вістка, що сл. п. Оксана Генґало відійшла від нас у вічність.

28 років Оксана була між нами, працювала в Пласті, турбувалася молоддю. Була через дві каденції станичною, довголітньою кошовою, впорядницею гуртна, комендантною пластових дівочих таборів, приготувала і питала до проб, влаштовувала в станиці для цілої громади, а головню для молоді показові “Свят-Вечори” чи “Щедрі Вечори” з усіма звичаями, “Андріївські Вечори” з ворожбою і веселощами, що його несе цей вечір, чи “святойванські” звичаї, де під час численних фестинів, влаштовуваних станицею, дівчата на голоси виводили хороводи та співали “купальських” пісень. “Пластові Свячені” по Великодні не обходились без гарно виведених гагілок. Висока культура сл. п. Оксани і відповідальність не дозволяли їй подавати щось неповне, дешеве, і вона сягала до джерел, вишукувала матеріяли, а її інтуїція та досвід доповнювали решту. Була зразковою кошовою — вимогливою, але як же любленою виховницею в гуртку.

Та праця сл. п. Оксани не кінчилась на Пласті. Була вона активною в Союзі Українок Америки, понад 25 років працювала в ЗУДАК-у і була визначною членкою “Українського Золотого Хреста”, з рамени якого організувала на Оселі УХЗ у Ліґайтоні літні табори для дітей, що не були обняті Пластом чи СУМ-ом. З тих таборів користали й діти із сиротинця СС. Василіянок.

Сл. п. Оксана Генґало щеплювала у молодь любов до нашого минулого, навчала пластунок вишивати та розуміти це народнє мистецтво, любити і співати народні пісні, і пластунки їх з радістю співали. Все це робила сл. п. Оксана обдуманно, зі серцем і посвятою, тому й утішалася успіхами. Виховниці чи виховники знаходили в неї в потребі вичерпну пораду, а то й поміч матеріялами. Кожний з нас, що працював у станиці, щось завдячує сл. п. Оксані Генґало.

Сл. п. Оксана Генґало народилася 4 жовтня 1907 р. у Кракові в родині Миколи і Софії з роду Миронович-Голубінків. Батько був вищим урядовцем Скарбової Палати в Кракові. Хресним батьком Оксани був Богдан Лепкий, у тому часі вчитель гімназії в Кракові.

Трирічна Оксана захворіла на ропне запалення вуха. Лікарі в Кракові не могли порадити нічого іншого, а лиш поїхати до Італії — в тепле підсоння. В Італії з приводу вогкості недуга набрала на силі, і лікар порадив негайно по-

їхати до Відня до професора Александрова, який тоді почав лікувати ропне запалення внутрішнього вуха операцією із зовні, через отвір у черепі. Мати поспішила до Відня і по великих труднощах дісталася до проф. Александрова, але під час візиту він сказав, що Оксана замала до такої поважної операції. Вона не витримає її. Проханнями і слізмами мати упросила професора таки спробувати перевести операцію. Вже на операційному столі медсестра, що асистувала при операції, хотіла зняти із шиї Оксани медалик Богоматері, але Оксана руками заслонила його і з плачем боронила. Присутній при тому професор сказав: “Лишіть її в спокою, Мати Божо її врятує”. Оксана перебула щасливо операцію і швидко прийшла до здоров’я. Вона вірила в допомогу Матері Божої.

До гімназії почала сл. п. Оксана Генґало ходити в Кракові, а по році родина виїхала до Опави, де вона скінчила німецьку гімназію. Університетські студії германістики відбула на Карловому університеті в Празі, які закінчила 1937 р. ступенем магістра. Там же й слухала лекцій української мови у проф. Олександра Колесси. Після закінчення студій учила в Карпатській Україні — в Хусті, Сваляві і Мукачеві, викладала в Державній Торговельній Академії в Мукачеві, Сваляві, Братиславі й Берні. Як студентка в Празі сл. п. Оксана брала живу участь у громадському і політичному житті. Була членом Академічної Громади, завжди діяльною в Пласті, де займала відповідальні пости, а в часі боротьби за свободу Карпатської України в рр. 1938/39 була в рядах січовиків. У 1945 році одружилася з Петром Генґалом у Мюнхені. У Берхтесгадені та Мюнхені вчила в таборівій гімназії німецької й української мов. До Філадельфії приїхало подружжя Генґалів при кінці 1950 р., і тут почалася її многогранна суспільна діяльність.

Недуга сл. п. Оксани Генґало почалася в 1960 р. Покійна вже була на операційному столі, як лікар після консультації ще з двома лікарями-спеціалістами вирішив, що запізно оперувати. “Не будемо оперувати, а іншими засобами недугу поборювати. Будьте мужні”. І Покійна завзято, силою своєї волі змагалася з недугою при підтримці лікаря 18 років. Це був великий змаг, але Покійна Оксана нікому не скаржилась, а була собою. Була діяльною чи не до останньої хвилини життя. У половині лютого ц. р. була Покійна на перевірці у свого лікаря. Перед відходом лікар-американець сказав: “Оксано! Є лише дві жінки у США, які силою волі і питоменностей свого організму так довго змагаються з цією недугою. Це є Ви з 18-річним станжем і ще одна жінка з 8-річним.

26 лютого 1978 року сл. п. Оксана Генґало відійшла на “Вічну Ватру”. Прочуваючи це, розпорядилася всім та веліла поховати себе в пластовому однострою, зазначаючи тим, що Пласт мав у її житті передове місце.

Численно зібрана громада (75 авт) відпровадила шановану всіма сл. п. Оксану Генґало на цвинтар на Фанс Чейзі.

Нехай чужа земля буде покійній легною.

Пл. сен. Володимир Масюн

Відійшли у вічність з пластових рядів:

Пл. сен. Оксана Голубінка-Генгало, член Куреня УПС “Закарпатці”, пластова і громадська діячка, активна не тільки в Пласті, але й в ЗУДАКу, в Союзі Українок Америки, в “Українському Золотому Хресті” та в шкільництві. Народилася 4 жовтня 1907 р. у Кракові, померла 26 лютого 1978 р.

Пл. сен. Іван Мриц, член III Куреня УПС “Лісові Чорти” д-р мед. ляринголог у лікарнях у Львові й Німеччині, помер 29 жовтня 1978 р. на 72-му році життя в Авгзбурзі, Німеччина.

Пл. сен. Володимир Стефанишин, член Куреня УПС “Характерники”, довгі роки був у проводі свого куреня і Пл. Станиці у Філядельфії. Помер 12 грудня 1978 р. на 72-му році життя.

Пл. сен. Андрій Зенон Мицьо, член III Куреня “Лісові Чорти” голова КПС у ЗСА, колишній воїн УПА, суспільно-громадський діяч, комендант “Лісової Школи”. Помер на 57-му році життя. Похоронений в Бавнд руку, Н. Дж.

Пл. сен. Роман Чубатий, член I-го Куреня УПС ім. О. і С. Тисовських, учасник Визвольних Змагань у рядах УСС і УГА, довголітній учитель у Галичині і в таборах Ді-Пі. Помер 12 січня 1979 р. на 87-му році життя. Похоронений на цвинтарі в Бавнд Бруку, Н. Дж.

Пл. сен. керів. адвокат. Андрій Тершаковець, член Куреня УПС “Характерники”, пластовий виховник, кошовий, станичний і довголітній голова УПС на Канаду, член Крайового Суду Чести в Канаді, відзначений за пластову і громадську діяльність в Україні та в Німеччині, народився 6 листопада 1911 р., помер 6 квітня 1979 р. у Торонті.

Ст. пл. Лідія Дикун, студентка медицини Торонтського Університету, член ОП УСП Торонтської Станиці, абсолювентка КУ-ва ім. Г. Сковороди в Торонті, учасниця літніх курсів при Гарвардському Університеті, при Українському Католицькому Університеті в Римі, відійшла у вічність на 23-му році життя 4 квітня 1979 року в Торонті.

Сл. п. Ольга Зиновія Васильків-Данилів, абсолювентка учительського ліцею у Львові, візитатор шкіл у вроцлавському воевідстві, у Варшаві, голова суспільно-педагогічного відділу Союзу Польських Вчителів, секретар Головного Правління

Українського Суспільно-культурного Товариства у Варшаві та громадська діячка серед українців в Польщі, приятелька пластової молоді, народилася 5 жовтня 1919 р. на Львівщині, померла 15 жовтня 1978 р. у Великобританії.

Пл. сен. Олександра Кульчицька член Куреня УПС “Верховинки”, померла 21 вересня 1978 р.

Вельмишановним родинам і найближчим друзям померлих найсердечніші співчуття складає **Редакція**.

Замість квітів на могилу

св. п.

пл. сен. mgr-а ВОЛОДИМИРА СТЕФАНИШИНА

зібрано \$160.00 на пресфонд “П. Шляху”.

Збірку на оселі “Вознесіння” I і II у Філядельфії перевели пп. К. Кульчицька, М. Білосор і О. Беренницький.

Гроші переслав пл. сен. Мирон Ганушевський, ЧМ.

Замість квітів на могилу

Дорогого Друга і Земляка

св. п.

пл. сен. mgr-а ВОЛОДИМИРА СТЕФАНИШИНА

складаємо \$10.00 на пресовий фонд “Пл. Шляху”

інж. Євген і Ірина Мельники
Нью-Йорк

Замість квітів на могилу

св. п.

НАДІЇ ДАРЕВИЧ

складаю \$10.00 на пресовий фонд “Пл. Шляху”

пл. сен. Марія Павлишин,
Торонто, Канада

У шосту річницю смерті

мояго незабутнього професора математики

св. п.

ЗЕНОНА ЗЕЛЕНОГО

складаю \$5.00 на пресовий фонд “Пл. Шляху”

пл. сен. Марія Павлишин,
Торонто, Канада

З пластового життя

“ВОВЧА ТРОПА” — 1978

(Спомин з табору)

Хто з нас, пластунів, не знає, що це “Вовча Тропа”?! Щоправда, “старокрайовим” пластунам ніщо й ніколи не заступить нашого “Сокола” під Сеглісом, але тут народженим пластунам “Вовча Тропа” — це наш карпатський Сокіл.

Тільки сонечко почне тепліше ogrівати землю і вона замайється зеленню, тепла вода в річках, озерах і басейнах зачне приманювати до себе нашу молодь. На великому просторі біля Іст Четгем, на північ від Нью-Йорку — оживає життя. Щотижня суботами і неділями мчать в автах багато батьків, пластунів, і повно нових ідей і плянів, як і за що розбудувати, поліпшити приміщення для пластової молоді, що незабаром приїде сюди таборувати.

Друга частина пластунів дбає про виховний і технічний персонал, щоб дати змогу нашій пластовій молоді докінчити свої виховні дії, яких вона не може виконати в малих кімнатах пластової домівки.

Останні дні навчання в школі, і вже ніхто не вдержить юних пластунів дома. Старші, завансовані юнаки їдуть цього року на Ювілейну Пластову Зустріч з нагоди 65-річчя Пласту в Скелясті гори Канади, щоб там відвідати перших поселенців у Канаді і скріпити в них віру, що чергова генерація не пропаде на цій землі, а Бог і Україна — це найвищі ідеали їхнього молодечого життя.

Молодші юнаки і юначки, новачки і новачки — таборують на “Вовчій Тропі”. 400 дівчорі враз із своїми виховниками прибули із своїх підтаборів в неділю 2 липня 1978 р. на Службу Божу, що її відслужив ветеран Вовчої Тропи пл. сен. о. Богдан Смик. Коротка змістовна проповідь: “Шануй Божі Заповіді, а шанувати їх будеш тоді, коли в щоденному житті будеш

зберігати три Головні Обов’язки Пластуна і Пластовий Закон”. Гарна соняшна днина і блакитне небо були тільки доповненням до молитви юних, що неслася над доколiшніми горбами й лісами. “Царю Небесний... — мудрість, силу і ласку нам дай — визволи рідний Батьківський Край”.

Виховна праця в таборах проходить під гаслом “Плакатиму силу тіла і духа, щоб нарід мій вольним могутнім зростав...”

В усіх таборах, як у вуликах, радість, співи й забави.

Цікавий табір юнаків з уваги на мову, а в парі з тим і певне пригноблення старших, що, мовляв, “як ми відійдемо — все пропаде”.

Приглядаюся ближче впродовж двох днів юнацькому таборові і прямо заскочений. 72 учасники табору. Пануюча мова — українська. Напевно тут і там є деякі відхилення, але назагал усі говорять і розуміють дуже добре по-українському. Найцікавіше явище для мене — це гурт старших пластунів, на яких завжди чомусь нарікають (тобто — на старших пластунів взагалі). Це частина Куреня Ордену Хрестоносців. З повною посвятою та ентузіазмом взяли вони до виховної праці у юнацьких таборах. Прямо не хочеться вірити, як з завзяттям — один поперед другого — виконують свої обов’язки. У них немає неможливого. Нема між ними старшого чи молодшого. Всі до праці рівні. Мова в них гарна, поведінка з юнаками — лицарська, а поведінка між собою — братерська. Вона є заporукою, що святкування 65-річчя Пласту і 60-річчя віднови Української Держави — це одна велика Ідея, яку вони готові замінити в чин.

Як тому 60 років, члени перших юнацьких гуртків замінили пластовий однострій на стрілецький, вони готові до цього тепер. Благослови їх, Боже, в їхній праці.

Рок

В АЛЬБОМ “ВОВЧІЙ ТРОПІ”

(з нагоди 25-ліття)

Останні хмаринки, помандрувавши в безвість, оставили голубу безодню неба. Згодом із-за кучерявої зелені гори показалося вогнисте коло, що своїм життєдайним промінням по бе-

реги залляло гамірливу кітловину пластової оселі в Іст Четгем. Красувався літній ранок однієї неділі.

Вузькою затіненою доріжкою сходили згори юначки. Веселий спів пластунок дещо приглушив раннє щебетання лісової пташні. Довга трійкова колона ритмічним кроком справно вмаршувала в тинисту алею старих кленів, щоб за хвилину повернути вправо і, прайшовши білі ворота, уставитися на майданчику до участі в Богослужбі.

Густим роем обступили діти свою капличку. Скромна, з березових кругляків “святиня”, замаєна зеленню та пільними квітами, чекала на друшпастиря, що несподівано мусів припізнити свій приїзд. Щоб не чекати безчинно, почали дівчата співати церковних пісень.

Батьки й родичі — відвідувачі наблизилися до білої огорожі майданчика. Одні з насолодою мовчки любувалися своїми “найкращими” нащадками, другі досить голосно турбувалися важким життям їхніх потіх у пластовому таборі.

— Чи ви, пані, бачите, як вони тут виховують дітей?! Годинами кажуть стояти, чекати на отця, а потім бідні діти ще муситимуть дві години стояти під час Служби Божої. Хто ж то бачив так мучити дітей? Зараз таки піду до бунчужної і просто в імені нас усіх тут присутніх мамів скажу їй дозволити дітям сидіти на траві аж до приїзду священика.

По хвилині бачу, як між дівчатах входить бунчужна. Піднесенням руки перериває спів і повідомляє, що отець непередбачено мусів поїхати до важко хворого, і, може, треба буде трохи довше почекати, тому нехай сідають на траву.

І хвилиною прикрили спіднички зелену траву. Перервану пісню почали діти далі співати.

Не багато коліщаток закреслила вказівка секундника на годинникові, як за моїми плечима задудніли різкі кроки, а їм упарі і такий же голос:

— Чи ви бачите, пані К.? Та то варіяти. Чисті варіяти! Де вони тут мають розум, щоб саджати дітей на землю?! Чи вони не здають собі справи з того, що це діти, а до того ще й дівчатка?! Ходім, пані, в тій справі якнайскорше до комендантки табору.

— Абсолютно ви, пані, маєте рацію. Абсолютно вже йдемо, щоб не було запізно.

Мов дві фурії, віддалилися з-поза моїх плечей. За хвилину, пройшовши браму, помаршували прусацьким кроком по шутровій доріжці до “Червоного” будунку. З-під ніг далеко розскакувались камінці. Нервово вимахували руками та часто з обуренням поглядали в бік сидячих на землі та співаючих дівчаток.

З головного будинку майже пробігли до сусіднього білого. Звідтіля знову попірסקали камінці з-під їхніх мештів, що по-вояцьки крокували до кухні. І нарешті — є! Із-за рогу великої шопи, де міститься тепер кухня, показалися три жінки. Справа чорнявка та зліва сивавка, що, взявши між себе струнку високу білявку, немов би арештовану, вели в бік побожно співаючих дітей. Синьоока білявка з погідною усмішкою на лиці уважно прислухується одночасному говоренню своїх супутниць та бистро зорить за нервовими рухами їхніх рук. Біля воріт говірливі пані зупинилися, а струнка білявка — комендантка, увійшовши на майдан між дівчатах, різким свистом свистка підвела усіх на ноги. Хотіла щось говорити, та саме заїхало чорне авто, яке привезло душпастиря, що зразу поспішив до березової каплички.

Ми — гості, з-поза огорожі теж увійшли на майдан, щоб узяти участь у Богослуженні. Отець почав відправу в супроводі дівчаток та безперервного співу коса, що аж заходився, щебечучи десь у густому верховітті старезного клена.

Новачки та старші дівчата покійно склали руки і тихо шептали свої “Отченаші”. Деякі батьки теж побожно молилися, а інші шептали, та не все молитви.

— Але, пані, ваша сестрінка виросла ж, виросла! Гарна дівчинка!

— Тому власне є вже другий рік юначкою. Бідна, цього року вже мусить спати там нагорі під шатром. Знаєте, пані, не повинні дівчат давати спати під шатра. Помоему — там зазимно.

— Де там зимно. Я була там і бачила. Там їм буде задушно, бо напхали аж 12 дівчат в одне шатро.

— Як може бути душно, коли шатра надворі? Вночі надворі тут зимно, то й в шатрі буде зимно. Знаєте, я в шопі знайшла кавалок якоїсь дошки і занесла сестрінці у шатро під ліжко, щоб бідна босими ногами не ставала на землю.

— Ви, пані, більше бійтеся гадюк, як зимна в шатрі! Кажуть, що тут розвелися страшні гадюки. Мого новака Петруся приятеля батько сам бачив гадюку на Кулиничівці.

— Ей, пані, таж Кулиничівка не тут!

— А власне, що тут. Кулиничівка, Кобзарівка, Союзівка і інша “івка” — це все є тут, бо під словом “тут” я розумію Америку. О!

— Зрештою — один ву́ж всіх дітей не покусає. Натомість те “пойзон айві”, яке тут є, може багато дітей позаражувати. Он, той пан, що стоїть в чорнім убранні з фотоапаратом в руці, це професор співу. Він власне вчора знайшов два листочки трійливої рослини і ходив з ними до таборової команди з проською, щоб вона купила відповідного порошку і ним посипала весь “пойзон айві” в таборі, щоб охоронити дітей від тої поганої хвороби. Він каже, що американці так роблять у своїх дитячих таборах, то чому ж ми так не можемо зробити?

— А мені те зілля не таке страшне, як он той став у долині. Зараженого зіллям можна вилікувати, але як дитина залізе в оту баяюру і, борони Боже, втопиться, тоді все пропало. Або скажіть мені, ради Бога, нащо вони тут таку глибоку яму риють під басейн? Та ж води в басейні повинно бути тільки, аби діти могли замочитися, а не топитися. Я вам, пані, признаюся, що відколи мій синок у цьому таборі, то через тоту баяюру-став і цей басейн я спати не можу.

Дзвіночок біля каплички припинив на хвилину шептання моїх сусідок. Та не на довго. Як тільки десь біля кухні почувся гуркіт трактора, знову посипались нарікання.

— Або он той трактор. Це ж ходяче нещастя. Вчора, як я вперше побачила його серед муравлища дітей, то мене аж зморозило зі страху. А знаєте, ті дітиська пхаються до нього, як мухи до лямки уночі. Таж якби котре попало під це колосальне колесо, то... о, Господи, хорони й спаси від нещастя такого...

— Я теж, пані, бачу, що тут всюди грозить небезпека. От, дивіться на тих новаків. Кожний при боці має багнет, як польські вояки. І то чим менший хлопець, тим довший ніж має. Вони, знаєте, тими штилетами бавляться, — кидають до дерева чи в землю, і один одного може дуже легко нехотючи скалічити, ногу пробити...

— Коли б тільки скалічити! Та ж ці хлопчиська — живе срібло. Або то їх можна впильнувати від тих “коміксів”, яких упродовж року начиталися по самі вуха, і по тих кінах чи на телевізіях надивилися на різні стрілянини та бійки досхочу. Тепер тут сплять самі з тими ножами, тож уночі дуже легко можуть собі зробити таку гарну забаву і до ранку перерізатись геть до одного. А що, гадаєте ні? О, конечно повинні тих новаків роззброїти. Це треба так пильнувати, як ока в голові.

— Мусите знати, що тут не дуже пильнують дітей, а натомість їх більше використовують, тому й про випадки не тяжко. Я чула, що дівчат посилають на якісь нічні стійки, а потім удень беруть їх ще до кухонної роботи і кажуть чистити картоплю й мити баняки. Нічого дивного, коли така невиспана дитина собі пальці покалічить. Або, як цього року на Святі Весни, заставили старших дівчат видавати дітям обід! І що ви собі гадаєте? Одна набирала суп чи кашу, а друга її нехотючи поштовхнула і цілком їй руку попарила. Після того дівчина дватжині перев'язку мусіла носити. Добре, що загоїлося без сліду. А я все своє кажу — табір повинен бути тільки на відпочинок, а не на якісь там муштри, стійки чи інше використання дітей, що наражують їх на небезпеки.

Не знаю, як довго ще тягнулись би щепоти моїх побожних сусідок, якби не перешкодив їм загальний спів “Боже, вислухай благання...”

Служба Божа закінчилася. Зароївся дітьми таборовий майдан. Вистрашений зі старого клена кос, зарисовуючи темну параболу на голубому небі, потонув у свіжій зелені недалекого лісу.

У гаморі мережаному піснями відмаршовуючих дитячих відділів, ми розійшлися.

пл. сен. Остап Савчинський

В дитинстві кожна дитина — поет. Поета в душі пробуджує людське почуття прекрасного. Поетична творчість — найвищий ступінь мовної культури, а мовна культура виражає саму сутність культури людської.

(В. Сухомлинський)

Листування

Я ніколи не хворів, аспірини не заживав, а тут ненадійно смертельно захворів на серце!!! Поляки колись казали: "серце не слуга".

Повертаючи до теми "Вечора", інформую, що такий вечір плянуємо під осінь ц. р. (тепер до вакацій ніяк не дамо ради його гідно підготувати й перевести).

Ми одержали теж дружні й фахові поради від пл. сен. Ольги Кузьмович про можливості й потребу підготовки того вечора, тоні використовуємо обильні поради повністю так Ваші, як і пл. сен. Ольги (зрештою обидва підходи до успішного переведення тототні: практичні й випробовані методи, опрацьовані чималим досвідом та трудом!)

Ваші матеріали нині пересилаю подрузі Христі Турченюк до використання і ми з нею стало будемо в контакті.

Мені прикро, що забираю у Вас час, але це все, зрозумійте, для добра справи нашої молоді — "цвіту України", а між цвітом є будяки — і їх хочемо "виполоти" саме таким чином...

Ще раз дякую за все добре. З дружніми привітами — Готуйсь! Скоб!

пл. сен. Микола Навна-Мамай

Ст. пл. Богданна Дума-Арнодон пише з Франції...

Привіт з країни добрих вин та гарної моди. Тільки я ще не коштувала їх, ані не мала часу придивитися моді. Я ще праці не знайшла, хоча маю в університеті кілька годин, де мені платять, щоб я слухала англійських передач та записувала текст (бо я англомонва!). У Стразбурзі є Європейський Парламент. Всі західно-європейські країни до нього належать. Там потребують дво або тро-мовних. А ще краще, якщо знають чи мають якусь уяву про право в Європі. Я подалася на курс, щоб підхопити хоч трохи правничої термінології. Цього року кінчу магістерку. Мусіла нагло стати "експертом" англійської літератури, бо тут нема департаменту порівняльної. Треба всім бути.

Третього червня відбудеться в Страсбурзі свято (Зелені Свята і концерт з нагоди Року Дитини). Маю на цьому концерті виголосити промову саме на цю тему. Матеріалів тут жодних нема, але якось дам собі раду. Чи можу Вас просити вислати мені кілька гасел, щоб могли, так як ми це робили в Торонті, удекорувати залю. Хоч зовнішньо буде щось нового та зміненого, бо з того, що чую, здається, що тут ніколи нема пару рун, щоб тим зайнятися.

Сама програма концерту звучить цікаво. Буде хор з Голяндії, буде співачка Г. Мазурин, та й, мабуть, діти (якщо знайдемо якихось) будуть декламувати. Саме в цій справі, хотіла також Вас попросити два або три віршини дуже легкі, щоб могли дітей підготувати. На жаль, тут української бібліотеки нема і я зобов'язалась щось придумати. От що видумала — напишу до Вас!

Я вже думками і ніби одною ногою в Торонті — знову при своїй праці. Про книжку для дітей ми також не забули. Дуже спішимосся, щоб усе приготувати як треба.

Будемо робити виставку молодечої та дитячої літератури. Якби Ви мали ще якісь думки, прошу мені сказати, як в Торонті відбулося це свято.

Здоровлю — Богданна

Уривки з листа Оленки Сацюк (живе з чоловіком Богданом і сином Данилком у Порто-Ріко, — обоє викладають в університеті мову й літературу).

Данилка щорону висилаємо на табір. А під час року то й так нема часу, хоч сумуємо за своєю церквою. Проводимо молитву і навчання релігії самі в неділі, а Богослуження на платівці доповнює нашу церемонію.

Викладаючи деякі курси, як от про оповідання, я дала їм читати і зразок українського. До того всі вже знають, що ми українці. Просять про Україну розповідати. Були навіть в одній народній школі й там розповідали.

Данилко почав ходити на сходи порторіканських скавтів, але в своєму українському однострої. Зробили задля нього інтернаціональний рій.

Наша хата у вишивках і нашій кераміці. Данилко пише всюди своє ім'я "Данило" і є гордий зі свого походження. Отже, те, що ми самітники (хоч тут є ще кілька українців, навіть поліціант-українець!) то це нас не акліматизує, а навпаки — ми ще більше на своє українство звертаємо увагу, бо здаємо собі справу з того, що ніхто за нас не буде його плекати. Правда, нам з Данилком в ранні його роки допомогла Мама, як живучи з нами на Флориді, багато присвятила Данилкові часу.

Порто-Ріко є в ідентичній політичній і економічній ситуації щодо США, як Україна щодо Росії. Правда, тут цей вибір підлеглости є вільний, і нема концентранів за прояви патріотизму, але американська мова засмічує епсанську. Є багато автохтонів, що почуваються більше американцями ніж порторіканцями. Вони воліють калічити англійською мовою, ніж говорити своєю. Але є і патріоти, які боряться за першість своєї мови, культури, звичаїв.

Ми бодай раз в рік, а то й частіше, виїжджаємо з острова на різні наукові з'їзди, і так тримаємо контакт не лише з науковим світом, але й українським. От першого Великодня їздили до Венесуелі, щоб бути в українській церкві. Минулого Різдва були в Чікаго.

Вітаємо Скоб!

Ваші Богдан і Оленка та Данилко